

1175 İSPANYOLLARIN CEZÂYİR SALDIRISI HAKKINDA RİSALE (HOCA MUSTAFA ŞEMŞİ)

Ahmet GEDİK*

ÖZET

Bu makalede, Hoca Mustafa Şemsi'nin 1175/1761 yılındaki Cezâyir'e yapılan İspanyol saldırısı ile ilgili yazdığı Osmanlı Türkçesi ile kaleme alınan risâle transkribe edilmiş ve müellifin hayatı hakkında bilgiler verilmiştir. Risâlede, Cezâyir'i ele geçirmenin bütün Afrika'yı fethetmek anlamına geldiğini çok iyi bilen İspanya'nın olanca gücüyle saldırdığı bir dönemde, Osmanlı Türkleri'nin ve Cezâyirîlilerin direnişi destansı bir şekilde anlatılmıştır. Osmanlı ve İspanyol güçleri arasındaki mücadeleye anlatılırken âyet ve hadislerle yer verilmiş olması dikkat çekicidir. Risâle, süslü bir anlatım tarzına sahiptir.
Anahtar Kelimeler: Kuzey Afrika, Hoca Mustafa Şemsi, Osmanlı Türkleri, Cezâyir.

THE RISALE ON SPANISH ATTACK TO ALGERIA IN 1175 (KHOJA MUSTAFA SHAMSI)

ABSTRACT

In this article, we have transcribed Khoja Mustafa Shamsi's book that he wrote with Ottoman Turkish about the Spanish attack to Algiers in 1175/1761, and have given information about author's life. In this book, the Ottoman Turks and Algerians' resistance are described in the epic way when Spain attacked Algeria. Spain knew very well that seizing Algeria meant to conquer of whole Africa. Interestingly, Qur'anic verses and hadiths are mentioned to explain tussle between the Ottoman and Spanish forces. The book that we have examined has a fancyway of expression.

Keywords: North Africa, Khoja Mustafa Shamsi, Ottoman Turkish, Algeria

GİRİŞ

HOCA MUSTAFA ŞEMŞİ el-İSTANBULÎ (1229/1813'de sağ)

Cezâyir Tersanesi reisi olduğuna öğrendiğimiz Hoca Mustafa Şemsi'nin hayatı hakkında pek fazla bir bilgiye sahip değiliz. Çeşme'de Osmanlı donanmasının ağır yara alması üzerine, askerî alandaki ıslahatlara hız verilmesi amacıyla memur tayin edilen Baron de Tott'un kurdurduğu "hendese odası" adıyla açılan ilk dershanenin hocası olarak mühendishane talebelerinden Molla Mustafa Şemsi bu göreve getirilmiştir. Fransa'dan, gemi inşasına nezâret edip yeni teknikleri öğretmesi amacıyla getirilen Baron de Tott'un (ö.1793) yanında göreve başlamıştır. Birkaç yıl çalıştıktan sonra kazandığı çeşitli tecrübeleri

* Yrd. Doç. Dr., İzmir Katip Çelebi Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Öğretim Üyesi

neticesinde Kalas iskelesinde inşâ edilecek fırkateynin nezaretine memur edilmiştir. Daha sonra ise 1229/1813 yılında Antalya bölgesinde kaptanlık ile görevlendirilmiştir.¹

Hoca Mustafa Şemsi'nin hayatı ile ilgili az da olsa önemli bilgileri bulabildiğimiz IRCICA tarafından hazırlanan “Osmanlı Askerlik Literatürü Tarihi” adlı iki ciltlik eserde müellifin “Barud Hakları Hakkında Türkçe Bir Risâle ve Barud Hakları Cedveli” adlı bir eserinden bahsedilmektedir. Konumuzu teşkil eden ve İSAM'ın Osmanlıca Risaleler Veri Tabanında bulunan “1175 İspanyolların Cezayir Saldırısı Hakkında Risale” de aynı müellifindir.

RİSALE VE MUHTEVASI

Elimizdeki risale, İSAM Kütüphanesi'nde E 13960 no'lu yazma olarak kayıtlıdır. Müellifimiz Hoca Mustafa Şemsi'nin belirttiğine göre bu risale; Hicrî 1189 (1775) yılı, Cemâziye'l Evvel ayının 5. Günü (4 Temmuz 1775) Cezâyir topraklarını ele geçirmek üzere yapılan İspanyol saldırısını ve Osmanlı Türkleri'nin müdafaasını anlatmaktadır. Bu sebeple eser, XVIII. yüzyıl sonlarındaki İspanyollar ile Osmanlı Türkleri arasındaki Kuzey Afrika'yı ele geçirme mücadeleleri için önemli bir kaynak niteliği taşımaktadır.

Risale İSAM'da Osmanlıca Risaleler Veri Tabanı içerisinde “1175 İspanyolların Cezayir Saldırısı Hakkında Risale” adı altında kayıtlıdır. Hoca Mustafa Şemsi'nin bu eseri Hicrî 1175 yılındaki İspanyol saldırısı esas alınarak kaydedilmiş olsa da metin içerisinde Hicrî 1189 senesindeki İspanyol saldırısından bahsedilmektedir.² Görüleceği üzere müellifin bu eseri İSAM Osmanlıca Risaleler Veri Tabanı'na “1189 İspanyolların Cezayir Saldırısı Hakkında Risale” olarak kaydedilmeliydi.

Transkribe ettiğimiz bu risalenin Osmanlı Türkçesi'yle yazılmış asıl metninin sayfa numaralarını çalışmamız içerisinde belirttik. Risale ile ilgili bir

- 1 Ekmeleddin İhsanoğlu-Ramazan Şeşen, *Osmanlı Askerlik Literatürü Tarihi*, c. I, Editör: Ekmeleddin İhsanoğlu, IRCICA, İstanbul 2004, s. 50. Ayrıca Osmanlı tersanelerindeki ıslahat hareketleri ve Hoca Mustafa'nın yerine getirdiği görevlerle ilgili olarak daha geniş bilgi için bkz.: Nurcan Yazıcı, “Osmanlı Devleti'nde Tersane-i Amire Mimarlığı ve Mimarları” Editör: Özlem Kumrular, *Türkler ve Deniz*, İstanbul 2007, ss. 381-395.
- 2 İSAM tarafından risaleye isim olarak verilen H. 1175/M. 1761 yılında Cezâyir'e herhangi bir İspanyol saldırısı olmamıştır. Eser içerisinde geçen 5 Cemâziyel Evvel 1189/4 Temmuz 1775 yılında ise tarihî kaynaklar saldırıdan bahsetmektedir. Geniş bilgi için bkz.: Aziz Semih İltar, *Şimâli Afrikada Türkler*, c. II, İstanbul 1937, s. 69 ve Mehmet Akif Erdoğan, “XVIII. Yüzyıl Sonlarında Cezâyir'de Türk-İspanyol İlişkileri Bakımından Önemli Bir Türkçe El Yazması: Tarih Al-Mübârek veya Tibr Al-Masbûk Fi Beyânı Cihâd-ı Gâziyân-ı Cezâyir ve Al-Mülûk”, 38. ICANAS (Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi), Ankara 2007, ss. 1279-1286.

atıfta bulunulduğunda verilen sayfa numarası orijinal metindeki sayfa numarasıdır. Transkribe edilen metin içerisinde verilen rakam, asıl metnin sayfa numarasına işaret eder.

Hoca Mustafa Şemsi'nin İstanbul'da almış olduğu eğitimden dolayı sahip olduğu askerî mühendislik bilgisini transkribe ettiğimiz bu risalesinde rahatlıkla görebiliriz.³ Müellif, İspanyol donanması ve onların karşısında büyük bir gayretle Cezâyir Şehri'ni savunan Osmanlı Türkleri ve yerel kuvvetlerden oluşan Cezâyir birliklerinin sahip olduğu askeri gücü tüm ayrıntılarıyla risalede ortaya koymaktadır. İki ordunun ateşli silahları ve barut gücü özellikle müellif tarafından belirtilmektedir⁴

Cezâyir hâkimiyeti için İspanyol askerleri ile Osmanlı Türkleri ve yerli halktan oluşan savunma gücü arasında deniz savaşı ve devamındaki kara savaşı ayrıntılarıyla anlatılmıştır. Harraş Nehri'nin denize döküldüğü yer olan, Cezâyir Şehri'ne çok yakın bir kumsala çıkarma yapan İspanyol donanması burada tutunmaya çalışmıştır⁵. Cezâyir dayısı⁶ Mehmed'in⁷ savunma tedbirleri sayesinde kıyıda tutunması İspanyollar için son derece zor olmuştur.⁸

Risale belli bölümlere ayrılmış değildir. Buna rağmen biz metni 3 bölüm halinde inceleyebiliriz. Kırk iki sayfalık metnin giriş bölümü olarak da nitelendirebileceğimiz ilk dört sayfasında İspanyol donanmasının savaş gücü ve Mehmed dayının, tersane kethüdası Seyyid Hasan'ın⁹ savunma tedbirleri yer almaktadır. Gelişme bölümü olan otuz üçüncü sayfaya kadar olan kısımda (5-32) ise iki ordu arasındaki mücadele, İspanyolların kıyıya çıkarma yapması ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır.¹⁰ Sonuç bölümü olarak da

3 Bkz. *Risale*, s. 2, 5, 20, 28.

4 Bkz. *Risale*, s. 2.

5 Bkz. *Risale*, s. 4.

6 Dayı, Osmanlı döneminde 1671-1830 yılları arasında çoğunlukla askerî komutanlar arasından seçilerek göreve getirilen Cezâyir Eyaleti, Trablusgarp Eyaleti ve Tunus Eyaleti yöneticilerinin unvanıdır. Daha geniş bilgi için bkz. Mehmet Maksudoğlu, "Dayı", *DİA*, c. IX, İstanbul 1994, ss. 59-60.

7 Cezâyir dayılarından olup uzun süre (1766-1791) görevde bulunmuştur. Tedbirli ve disiplinli olmasıyla tanınan bu dayı İspanyol saldırılarının bertaraf edilip 1785 yılında İspanyolları ağır şartlarla barış yapmaya mecbur bırakmıştır. Daha geniş bilgi için bkz.: İltis, *age*, s. 53.

8 Bkz. *Risale*, s. 36.

9 Osmanlı Devleti'nde denizcilik ve donanmayla ilgili ilk eğitim kurumu olma özelliği gösteren "hendesehâne"nin ilk hocasıdır. Daha geniş bilgi için bkz.: Nurcan Yazıcı, "Osmanlı Devleti'nde Tersane-i Amire Mimarlığı ve Mimarları" Editör: Özlem Kumrular, *Türkler ve Deniz*, İstanbul 2007, ss. 381-395.

10 İspanyol askerleriyle yapılan çetin mücadele anlatılırken Kur'an-ı Kerim ayetlerinden yararlanılmıştır. *Risale*, s. 7 (Bakara Sûresi, 2/89), *Risale*, s. 9 (Bakara Sûresi, 2/286), *Risale*, s. 13 (Bakara Sûresi 2/269), *Risale*, s. 22 (Lokman Sûresi, 31/22), *Risale*, s. 24 (Saff Sûresi 61/13), risale s. 33 (Mülk Sûresi 67/1).

değerlendirebileceğimiz son on sayfada (33-42) başarılı bir savunma sonucunda İspanyol donanmasının çıkarma yaptığı sahile tutunamayıp gemilerle kaçmaları ve arkalarında bıraktıkları yüklü miktarda mühimmat ve silahlardan bahsedilmiştir.¹¹ Bir de bu bölüm içerisinde Cezâyir dayısı Mehmed'in İspanyollara karşı zafer kazanan ordusunu teşvik için para dağıtmasının belirtilmiş olması dikkat çekicidir.

Metin içerisinde ismi geçenlerden biri de Konstantin beyi Salih'tir.¹² Sâlih, Cezâyir Şehri'nin hemen doğusunda bulunan Harraş Nehri'nin denize döküldüğü kumsala ordusuyla birlikte gelerek, İspanyollarla çetin bir mücadeleye girişmiştir. Aslen İzmirli olan Salih, yeniçeri olup Konstantin'e gidip kısa sürede önemli görevlere yükselmiştir.¹³

Müellif sıklıkla Cezâyir'deki Osmanlı askerî gücünü Türklerle birlikte yerli Arapların ve kabâilin¹⁴ oluşturduğunu belirtmektedir. Kanaatimizce bu durum bölgedeki Türk nüfusunun XVIII. yüzyılın sonlarına doğru hızla azalmasıyla ilgilidir. XVII. yüzyıldaki devlet politikasıyla Anadolu'dan gelen sürekli göç ile birlikte artan Türk nüfusu, bir yüzyıl sonra çok azalmıştır. Ganimet gelirlerinin azalması ve bölgeye gidenlere uygulanan imtiyazların kaldırılması, Cezâyir'deki Türk nüfusunu hızla azaltmıştır. Ordu, kendisi için gerekli askerî gücü toplumun her kesiminden sağlamaya çalışıyordu.¹⁵

Dikkatimizi çeken bir husus da, müellifin İspanyol donanmasının ve Osmanlı ordusunun ateş gücünden söz ederken ayrıntılara çok dikkat etmesidir.¹⁶ Barut ile ilgili çok teknik bilgilere yer verirken¹⁷, ateşlenen düşman toplarını, çıkan alev ve dumanı yedi başlı ejderhaya benzetmesi son derece ilginçtir.

Hoca Mustafa, Cezâyir dayısı Mehmed'in İspanyollara karşı kahramanca mücadele eden askerlere bolca ihsanda bulunup onların gayretlerini arttırmasından bahsetmektedir.¹⁸ Komutanlarının gayrete getirdiği Osmanlı ordusunun, tekbirler ve salâvatlarla¹⁹ düşmana saldırmasından ve düşman

11 Bkz. *Risale*, s. 36, 38.

12 Bkz. *Risale*, s. 5.

13 Daha geniş bilgi için bkz.: İlter, *age*, s. 69.

14 Berberî kabilelerine verilen isimdir. Daha geniş bilgi için bkz.: Fuad Carım, *Cezâyir'de Türkler*, İstanbul 1962, s. 6.

15 İlter, *age*, ss. 53-65.

16 Bkz. *Risale*, s. 16

17 Bkz. *Risale*, s. 5.

18 Bkz. *Risale*, s. 29.

19 Bkz. *Risale*, s. 17, 18.

cesetlerinin çekirge sürüleri gibi her yeri kapladığından söz edilmesi savaşın vehâmetini göstermektedir.²⁰

SONUÇ

Risale, temelde İspanyol askerlerince kuşatılan Cezâyir Şehri'nin Osmanlı askerlerince savunulmasını konu almaktadır. Bu özelliğinden dolayı Kuzey Afrika'daki Osmanlı-İspanyol mücadelesi anlayabilmek açısından önemli bir kaynak niteliğindedir.

Eserin müellifi, Hoca Mustafa Şemsi bizzat bu savaflara katılmıştır. Sahip olduğu askerî mühendislik bilgilerini savaş sahnelerini tasvir ederken açıkça görebilmekteyiz. Osmanlı ve İspanyol askerleri arasındaki çetin mücadeleleri anlatırken teknik terimleri kullandığı gibi, sabrı ve zaferi müjdeleyen ayetleri, müslüman askerlerin tekbirlerini Peygamberimize getirdikleri salavât-ı şerîfeleri de aktararak hoş bir manevî hava oluşturmuştur.

İslâm dininin Cihad ruhu özellikle belirtilmiştir. Hemen belirtelim ki yazarın ifadelerinde de görüldüğü gibi Osmanlı Türkleri arasında Cezâyir toprakları ve Cihad aynı anlama gelmekteydi. Anadolu'dan yiğitler bu topraklara küffâra karşı cihad yapmak için gelmekteydiler. Böyle olduğu için müellif "Dâru'l-Cihad Cezâyir" ifadesi ile bu bölgeden bahsetmiştir.

Gerçekte müellifin amacı Osmanlı padişahı I. Abdülhamit(1774-1789)'in dikkatini Cezâyir'e ve burada İspanyollara karşı verilen mücadeleye çekmektir. Özellikle Anadolu'dan gelecek her türlü yardım buradaki Osmanlı ordusu için önemliydi.

Eserde XVIII. yüzyıl sonlarında bölgedeki idâri yapı hakkında bilgi bulunduğu gibi, Konstantin gibi çevredeki önemli bir idâri merkez ve onun yöneticisi hakkında da bilgiler ihtivâ etmektedir.

20 Bkz. *Risale*, s. 23.

RİSÂLENİN TRANSKRİPSİYONLU METNİ

Bismi'llâhî'r-rahmâni'r-rahîm

1/Elhamdü lillâhi Rabbi'l-âlemîn ve's-salâtü ve's-selâmü 'alâ seyyidînâ Muhammedin ve 'âlihî ve sahbihî ve sellim teslîmâ. Küffâr-ı hâksârı hazelehümillâh İspanyol ile dâru'l-cihâd ve mu'ammerehüllâhü Sultan Cezâyir'de olan halâlûş ve cenk ve cidâlin keyfîyet-i hâlin min evveli ilâ âhir ifâde olursa gerektir. Ve âyîne tarâvet pertevi 'âlem-nümây-ı rûşen kılup cihâna münteşir olup sem'î gûş eyleyen mü'minîn ve mü'minât câru'l-cihâd ve mesken-i evliyâ ve's-sâlihîn Sultan Cezâyir'e evkât-ı firûzelerinde du'ây-ı hayırlarından ba'îd ve ferâmûş buyurmaları ve du'ây-ı hayır ile yâd eyleyenlerin Hakk-ı zü'l-Celâl dü-cihânda mirâvât-ı hayırlarını hâsil eyleye, âmîn bi-hurmeti seyyidi'l-enbiyâi ve'l-murselîn.

İşbu bin yüz seksen dokuz senesinde mâh-ı cumâde'l-ülânın guresinde küffâr-ı hâksâr-ı bedbaht şûm İspanyol la'în fikr-i şeyâtîn ile ol hadden tekebbürlük geldi kim 'akl-ı menhûsuna tâbî' olup ve mağrûr-ı sıfât-ı iblîs 'aleyhi'l-la'ne kemâl-i terfi bulup öyle tefekkür eyledi ki ben bu 'âlem-i nümâda bir İspanyol kralı olam, Cezâyir benim mukâbelemde bir misl-i nâmûs-ı sağîrdır ve benim pençe-i şikârımdır ki keyfe hargûş ve hem ben Hind ve mâderîn pâdişâhı ve sâhibü'l 2/'askeri iltâc-ı kadîm olam Cezâyir bir palanga olup benim dest-i kahramânımdan ne gûne necât ve tahlîs-i cân bulsa gerektir. Ve benim heybet-i nâmımdan hüceste eylemeyûb leb-i deryâya mukarrab olan vilâyetlerime gelûb mâl ü emvalleri yağma ve gâret idüp ve nice Hristiyanları esîr idüp belâ-yı girdâba giriftâr iderler deyüb hıl'at-ı tekebbür-i merdûdu lebsin idüp tervîye-i Resûlullâh Sallallâhü Te'âlâ 'aleyhi ve sellem dâru'l-cihâd ve makâm-ı evliyâi ve's-sâlihîn Cezâyir'i ol la'în kaltabân kendüye 'azîm-i ni'met ve ganîmet bildi. Ve lâkin 'akl-ı murdârı irmedi ki tekebbürlük illallâh zü'l-celâli celle şânühü ve 'amme nevâlühü ve lâ ilâhe gayruhü hazretlerinedir, tekebbürlük Hüdâya yaraşur, sen nesl-i âdemîdensin, vücûdun anla ey insan bir katre menîdensin, bu mes'eleyi fehm itmeyûb tekebbür-i şeyâtîn ile kendüyi hâristân-ı belâya giriftâr ideceğın aslâ sandûka-i fikrinde bulmayûb 'akl-ı şeyâtîniyyesi galebe idûb dedi ki; Cezâyir bir zehr-i efî teravvuhu olursa ben ânı âteş-i tiryâkım ile mest-i lâ-ya'kıl idûb lâne-i meskenlerin harâb ve zemîne yeksân ve kendülerin belâ-yı dâm-ı girdâba giriftâr idûb sağîr ve kebîr cümle esîr ve bend-i zencîr eylemek emr-i mukarrardır deyüb kemâl-i tekebbürlük eyledi. Ve lâkin ol mağrûr la'în bu mes'eleyi 'akl-ı murdârına getirmeyûb gâfil oldu. Bu felek-i gaddâr nice serkeşânların ve nice tekebbürlerin dıraht-ı vücûdların zemîne zîr eylemiştir ve nice lu'ab-ı fârisi meydanları rahşan-ı sercînden çevkân-ı çengâle tâkûb sezengûn eylemiştir. Ol küffâr-ı haksâr bu fikîrlerin cümlesin kalb-i murdârından istihrâc idüp kemâl-i mertebe var kuvvetin pâzûy-ı nekbetine getirûb dört yüz elli sefâyin mefrûka ile ve 'akla mukarrab olmayan mühimmât

ile Engürûs keferesi dahî şâh-ı şehân halife-i zemîn nasarahullâhû eyyedehû hazretleri ile mu'âreke bu misillü mühimmât tedârîkiyle meydân-ı mu'ârekeye pâ sürmüştür. Yüz yetmiş 'adûv müdâfi-î 3/humbara misâli derûnunda sağır humbara remyi eyler yüz otuz 'adedi destîne sarub üzere altışar vukıyye gülle remyi eyler göre el-müdâfi' altı yüz bin humbara otuz bin ve kırtâs el-müdâfi' dört yüz bin ve fişenk-i zâbitân üç milyon her milyonu on kerre yüz bin ve humbara ve sâir mühimmât lâ-yu'ad yüz seksen çift ester, yetmiş çifti bunlar top çekmek için iki bin altı pûş-i pür-âteş sipâhi ve sekiz yüz yirmi topçu bin sekiz yüz guzâtadır ki humbarai dest-i endahte ider. Ve kırk bin savletât ki 'asâkir-i menhûse-i cengâverleri hazelehümmullâhü bu müzevvirlerin cümlesi karada vilâyet ile tard eylemek için âmâde-pîrâste olunmuştur. Kırk yedi sefâyîn kûh-ı bülend-i eserdir. Yekbir sefâyinin derûnunda sekiz yüz elli küffâr ol küffâr-ı hâksâr donanma-yı menhûsâsın bu uslûb-i minvâl üzere ârâsta eyleyüb 'asâkir-i murdarların derûn-ı sefâyinlerine ahz idüp vakte muntazır oldular. Ol küffâr-ı la'înin donanma-yı mağrûku bu hey'et ile ârâsta ve pîrâsta olup dâru'l-cihâd Cezâyir'e gelmesi muhakkak ızhâr oldukda görelim ki âyîne-i devrân ne sûret gösterir, takdîre muvâfık vire her umûru yezdân, dillerde mezkûr cebel-i entâr nâm belde İngilizden seyr-i sür'at ile dâru'l-cihâd Cezâyir'e Hazret-i Mehmed Paşa ve dâmellâhü 'ömrahû ve devletehû hazretlerine kağıdlar gelüb hakikat hâl-i kemâl-i mertebe donanma-yı mağrûk İspanyol la'anallâhü 'ale'l-müşrikîn beyân u 'ayân etmişler bu keyfiyet hâl-i ma'lûm oldukda şehinşâh-ı rû-yi zemîn halledallâhü hilâfetehû ilâ yevmi'l-kıyâm hazretlerinin nazargâhı olan düstûr-ı mükerrem ve nizâm-ı memleket, umûr-ı 'ıyâd-ı müslimîn ve 'akl ile ma'rûf delâil-i ferâset 'ıyâdât ile mevcûd 4/Mehmed Paşa sâhib-i tedbîr ve dâmellâhü devletehû ve's-sa'âdetü ilâ yevmi'l-kıyâm. Hak Te'âla bir kuluna kılınca efser-i 'izzet, çâker olur kapusunda ana her dâim devlet, bir kimseye devlet-i sa'âdet ezeli yâr ola, kifayet idi rûz-u şeb mededkâr ola, lâzımdır ki ol kimesne ki fikr-i tedbîr zî kıymet ve envâ-ı menfa'at ile mu'ammer ola ve re'y-i memleket ve ıslâh-ı ümmet-i Muhammed ola, 'inâyet ve nusret-i Hüdâ ana dâim mu'în olub düşman-ı bed-i fa'alleri üzerine küllü hâl zafer olması mukarrardır. Ümûrîn-i Hakk'a tevekkül eyleyen oldı selîm, 'avn ider ana bilâ-şek kâdir-i hayy-ı halîm, ve meşhûr meseldir: Menfa'atü'r-re'yü tedbîr fâide-i şecâ'atten kesîrdir; er-re'yü kable şecâ'atü'ş-şecce'ân; zîrâ ki merd ü bârizi çend ki şecî'u bahâdır ola. Meydân-ı mukâtelede sekiz ya on ya yirmi, ya otuz ve hamsîn veya mie şâhıs ile mukâbeleye kâdir ola. Bundan kesîrine tâkat olması mübâlağa idüğü zâhirdir. Ammâ sâhib-i tedbîr bir fikr-i isâbet-pezîr ile nîce iklim ve mülk-i 'azîmi zabt u teşhîr ider ve bir re'y-i temâsiyle nîce leşker-girânı perîşân ve nîce kûşûr-ı âbâdât-ı vîrân ve hâk-ile yeksân ider, küffâr-ı hâksârın donanma-yı menhûsları için Hazret-i Mehmed Paşa meddallâhü 'ömrahû, Hak Te'âlâ virmesün mihr-i cemâline kûsûn, tuğyân-ı a'dâya oldur şerefi berk-i süyûf. Sandûka-i fikirleri mecmû'ası feth idüb fetevâ-yı tedbîr 'alâ külli hâl, levâzım-ı harbe emr-i usupları öyle câri oldu ki vilâyet-i celîlenin cânib-i erba'asında olan gâzî burc ü bârûları kemâl-i kudret ile nizâm-ı kâide üzere ta'mîr ve takayyüd idüp vilâyet

topçubaşısı işgüzâr olmakla emr-i celîl muktezâsınca yed-i tasarrufunda olan burclara işgüzâr topçular ta'yîn ve mu'în eylediler ve her bir çâkere 'ale'r-rifâ' kadarınca 'asâkir zafer-i nusret ta'yîn olunub reft-i ser-peykeri 5/ejder mukâbili a'dâ ve sedd-i düşman oldular, ve tersâne kethüdâsı sa'âdetlü mekremetlü Seyyid Hasan ve sâhib-i şecâ'at gayret-i dîn-i Îslâm-ı kemterîn bend-i meyân idüp ol mübârek huçeste-kadem ol rûşen ve ehl-i kerem-i zarîf muktezâsınca yed-i tasarrufunda olan sedd-i düşman ve ülfet sırr-ı sûbân-ı mânendi çâr-kûşe limân burçların kemâl-i nefiziyle ta'mîr ve nizâm-ı tamâm-ile kâr-güzâr adamlar ve topçular ve deryâ kapudânları ve derya adamları ile ta'mîr olunub ve üç bin 'asâkir-i Îslâm ile ta'mîr olundu. 'Alâ kaderi't-tâfe rûy-i dahk ile cümlesine mu'âmele olunub 'asâkir-i zaferi'l-mücâhidîn semi'nâ ve ata'nâ dediler. Derûn-ı burçlarda olan 'asâkir nusret-i şî'âr-ı fitâneleri düşende dostları ateş-zende olub seb'atü'r-rûûs su'bân gibi dem çekerler idi. Allâhü yansuruhüm dilmân-ı celîlede beste-sefine humbara ve bir sefine-i nârî müheyyâ olundu. Ve cümle Îslâm dediler. Hudâdır nere mu'în, cenk ideriz mezdimiz hûr-ı 'în, ba'dehû ol rütbe-i velî Hazret-i Mehmed Paşa devâmallâhü 'ömrahû ve eyyâmuhû şarkan ve garben serîr-i sür'at menziller ve beğlere emr-i şerîfleri irsâl olunub beğler ve 'asâkir zaferallâhü yensuruhüm deyûb emr-i şerîfe sem'an vet'ân deyûb cümle 'asâkir-i zaferi'l-mücâhidîn ve beğler dediler, canımıza gîdâ itdi bu nî'meti zül-celâl, cihâd ile sebilullâh kalbimiz ferhunde-kâl, ve mîr-i mükrim Sâlih Beğ te'accel-i itâ'at emr-i seyr-i sür'atle Kostantine'den orduy-ı mansûresin göç idüp dârû'l-cihâd ve makâm-ı evliyâ Cezâyir'e gelüb ve orduy-ı mansûresin nehr-i harrâş nâm mevzı'a nüzûl eylediği Cezâyir'in sülûkudur Cezâyir'e iki sa'at mesâfedir ve mîr-i mükerrem Tatra beği ol dahî kezâlik orduy-ı mansûresin nehr-i humus nâm mevzı'a nüzûl eyledi: Vâki-i dâhili Temnetiyos Cezâyir'e üç saat mesâfedir. 6/Ve halîfe Beğ el-ğarbu 'ayni'r-ribât nâm mevzı'a nüzûl eyledi, Cezâyir'e nisf-ı sa'at mesâfedir, Cezâyir'in kiblesidir ve mîr-i hûr-i mükrim orduy-ı mansûresin bâb-ı ölût nâm-ı mevzı'a ki cebel-i yüzyer teb'a tahtına nüzûl eyledi. Mîr-i mîrân paşay-ı âlişân hazretlerinin kethüdây-ı mekremetleri tûl-i 'ömruhüm orduy-ı mansûrelerin Haşmâ nâm mevzı'a nüzûl eyledi, Allâhü yansuruhüm Cezâyir'in kiblesidir bir sa'atlik mesâfedir, ve ağây-ı mükerrem, Allâhü zîde nusrethüm. Orduy-ı mansûresin Hûnes nâm mevzı'a nüzûl eyledi, mezkûr altı orduy-ı mansûreler 'asâkir-i zafer-i nusret ile ta'mîr olub serdengeçdi ağaları ve dâü'l-kılıç ağaları sancakdarları ve 'asâkir-i nusret-şî'ârıyla muktezâ-yı emri mücibince ta'yîn ve mu'ayyen olunub herkes olduğu makâmın iktizâ-yı hâline göre hizmetlerine mukîm olunub yerli yerine vaz' olunub muktezâ-yı tardi ve levâzım-ı harbi yerine getürub tedbirlerinde bir kusûr komayub cihandârlığın hil'atın lebs idüp ve 'akl u hikmette Hak celle ve 'ale's-şâna 'amme nevâle hazretleri tevîz-i refik idüp hazîne fikrinde bir şeyi noksan görmeyüb her umûr-ı levâzîmesin kemâl-i mertebe ile müheyyâ ve ârâ-beste kılmıştır. El-hamdü lillâhi hamden kesîran 'alâ 'aklihî, bu misillü vezîr-i zîşân 'akl u dermeyân fikr-i zî-kıymet ve tedbîr-i bî-nazîr her mâder doğurmamıştır. Ve subh-i

sa'âdeti âfâk-ı kerâmetten cülû' eylemiştir. Bâreke 'ömrahû, kerâmet gölgesin saldı zemîne, îren râhat oldu sâyesine, ordu-yı mansûrelerin ve burc u bârûların ve 'asâkir-i zaferî'l-mücâhidîn sellemehümullâhü heft-i ser-su'bán misâli delil ve nehâr-ı küffâr-ı bedkârın donanmay-ı muğrikalarına muntazır olub cevânib-i erba'aya rev tutub dem çekerlerdi. Ve cümle 'asâkir-i İslâm 'Arab u 'uryân dediler ki üstâd-ı kârhâne-i kadîm her ahadın kapây-ı bekâsın 7/tarz-ı 'ademle muttarız etmiştir. Mi'mâr-ı ma'mûre-i cihân-ı mevcûdun bünyâd ve esâs-ı fenâ üzerine binâ örmüşdür ve bu fenânın 'ışından bize şehitlik hil'at-i cennettir deyûb Yâ Rabbenâ bu gazây-ı ekberin hasenâtına cümlemize müyesser eyle, ve menzil-i şühedâyâ eriştir, nî'metini müyesser eyle ve cennetü'l-me'vâlara derecemizi 'âlî eyle dest-i kûşâde-i dergâh-ı 'izzet olub küffâr-ı bed-kârın rahnedîdeleri müterakkib olub Hak celle ve 'alâ Hazretlerine hamd ü senâ eylediler. Ol küffâr-ı hâk-sârın donanmay-ı mağrûkaları hangi sâ'at-i meymûnede gelir ki ol dem-i la'îni şürb idüb kalb-i 'atşânımız teskîn olsa gerektir, ve a'dây-ı düşmandan intikâm alsak gerektir dîrler idi, ve kemer kasd-ı küffârı meyân canlarına şöyle bend itmişlerdir ki dâire-i şefkat ve merhametten bîzâr merhale taşra gitmişlerdir. La'netullâhî 'ale'l-kâfirin. Ol küffâr-ı la'în hangi evkât-ı hucestede pençe-i minkârımıza giriftâr olub bi-'avnilâhî Te'âlâ tekebbürlüğün ve tuğyanlığın şikest ve muzmahil idevüz ve cümle 'asâkir-i İslâm nusretin dideleri râh-ı küffâra müterakkib iken ol melâ'îni hazelehümullâhü hâksârın müheyâ olan donanma-yı mağrûkasına bilâd-ı menhûsaları limanından lengerlerin kal'ü ref' idüp bâdyânların kûşâd idüp düvel-i şûr-ı 'âlem bed-baht şûm-ı 'azîmet dâru'l-cihâd ve makâm-ı evliyâ ve's-sâlihîne kasd-ı hizb idüp cumâde'l-ûlânın guresinde yevmül-hamîs ve şehri Cezâyirenin on sekizinci günü bir heybet-i hâl ile geldi ki deryânın yüzü ol hâle müncer oldu ki güyâ bir sahrâda remed-i gûz fend-i 'azîm ihâta pây-ı tahtta rûy-ı zemînden eser zuhûr eylemeye, deryânın üzerinde ol donanmay-ı mağrûk küffârdan vech-i deryâ görünmez oldu, o küffâr-ı hâk-sârın 8/böyle tekebbürlük ve envâ-ı heybet ile kendü-yi kahramân-ı cihân bilürsîn ve benim kahramânıma kûhulbûrz tâkat ve mecâlde 'âciz ola deyûb geldiği dâru'l-cihâd ve lütce-i medârul-kutb Cezâyirin mukâbelesine ki Tementus dâhil-i körfezine mukâbele-i vilâyete altı mil lâ-havfe ve bî-pervâ 'arza-i Cezâyir'e lenger-endâz olub ejder bülend-i sefâyîn-i mağrûkaların bir dâire-i hivel çevirip bâkî sefâyin mihmanlarını evsatına ahz idüp râket eyledi, ol küffâr-ı melâ'în bunu fehm eylemedi ki 'ömr-i tohumun hebâ-i fenâyâ gars eylemiştir. Sahîfe-i hikmet üzere kalem-i kudret ne yazmıştır, anı fehm eylemedi bu fikirden hâli oldular bir kimse bir emre şürû' kıla gerektir ki medhalin bildüğü gibi mahrecîn kezâlik bile ve her mühimmenin ağzında encâmına nazar idüp mikdâr-ı zarar ve nef'in mi'yâr-ı fikre itibâr ile temyiz kıla tâ kim renc-i beyhûde çekmeye ve tarîk-i teşebüsünde âhir-i nedâmet tulû' etmeye. Ve bir de budur ki kimin ki mürğ-ı himmet ve sûrh-i a'mâlî ta'am ve kuvvettir. Zümre-i behâyimden mahsûb ve ma'dûddur. Görmez misin ki câyî bir para istihvâtle kânî olub bir lokma nân ile şâd olur, ammâ şîr-i 'âlî hemt-i berhûkûşî şikâr itmişken infâk-ı bir sâd-ı şikâr-ı kebîr görse yedindeki şikârın

şükrün bilmeyüb ferâgat idüp gayri sayda kasd-ı tama'-ı hâm ile kendüyi dâm-ı girdâba giriftâr idüp sayyâd elinde helâk eyler, ol küffâr-ı hâksârın fikr-i şeyâtınlarına bu ka'de-i kadîmlerden bir şey zuhûr eylemedi ki 'arza-i dâru'l-cihâd Cezâyir'e hâm-ı tama' eyledik. Şâyed ki tamâ'ımız mukâbelesinde şikâf-ı 'arzu'l-Cezâyir'de vücûd-ı murdârlara kalır mı, yoksa selâmet bulur mu, bu fikirlerden bu'd oldular, ve taraf-ı İslâmiyede orduy-ı mansûrelerde ve vilâyet burcu ve bârûlarında ve cevâb-ı 9/erba'ada ve tophânelerde hâzır ve müheyâ olan 'asâkir-i nusret-şî'âr küffâr-ı hâksârı gördüklerinde lâ-yu'âd kurslar eylediler ki 'id-i ekber olmuştur. Hak sübhânehû ve Te'âlâ hazretlerine hamdü senâ ve şükür eylediler. Ve cümle-i ümmet-i Muhammed bu âyet-i kerîmeyi kırâat eylediler, va'fû 'annâ vağfirîlennâ verhamnâ ente mevlânâ fensurnâ 'ale'l-kavmi'l-kâfirîn, ve dediler ki ol küffâr-ı melâ'inin ve düşman-ı dînin 'asâkir-i murdarları hazelehûmullâhü hangi vakit taşra ihrâc olur ki fî sebîlillâh-i Te'âlâ cenge mukâbil olub bâd-ı süyûfla bahr-ı demi harekete getürüb tûfâna müstağrak idüp intikâm ahz idevüz. İnşâallâhü Te'âlâ ve 'avnullâhi Te'âlâ dîrler idi, el-hâsil ol küffâr-ı hâksâr hazelehûmullâh bu hâl üzere dâru'l-cihâd ve makâm-ı evliyâ-i Cezâyir'in mukâbelesinde meks ü ârâm eyledi, ol melâ'inler 'aynı gayret ile cevânib-i erba'aya nazar idüp mîzânıyla kıyâs iderdi, ve mahalle-i mansûrlarda ve burc u bârûlarda mevcûd olan 'asâkir-i İslâmî deryây-ı muhît gibi mevc ve temevvûc eylediğin ve tophânelerde topçuyân ve 'asâkir-i İslâmla ta'mîr gördükde küffâr-ı müşrike-i bedbâht-kâr meş'ûm melâ'inin fikr-i murdârları lücce-i endîşeye gark olub kendülerin nihayet ve encâm-ı hâlleri yine müncir olsa gerektir. Bir 'azîm belâyı hâristana uğradıklarını fehm eylediklerinde ol küffâr-ı hâksâr öyle tefekkür eyledi ki o kimse ki kendi kuvvetine itimâd idüp bî-pâk ve bî-pervâ ola, lâ-cerem bu makûle kimesne kend ü kendüye tâbî olanları mehmâlîğa ilkâ idüp tehevûr ana sebep-i helâk ola deyüb hırmen-i hayâtlarından nâ-ümid olub şu'le-i tuğyân tekebbür-i menhûseleri itfâ olub mütehayyır kaldılar ve fikr ü endîşe-i fâsîdeleri bu mertebeye yetiştî ki bizim cümlemiz dehân-ı tuğyân-ı ef'i ve yılanı 10/sinbâyı kendi yapımız ile dâhil olduk ve erlik oldur ki kendimizi şitây-ı şimşîrden sehl-i hâl ile yol bulavuz dedi. Eğer taşradaki cengâverlerimizi ve okçularımızı ve ceneral ve kumandan ceneralimiz seffine-i sîneleri bâd-ı süyûf tûfâniyle lücce-i hûna gark ve helâk olmaları emr-i mukarrerdir, dediler ammâ el-'âru eşeddü minen-nâr deyub kalb-i murdarları hızâne uğrayub kadide döndü, ve titremeğe başladı, merre zîde havfuhûm bu hâli bu mînvâl üzere müşâhede kıldılar. Rîşte-i ümidleri kat' oldu, ve lâkin elden gelir bir şey yoktur. Hemen kralımızın emrine tâbî olub emr-i kral mücibince hareket eylemek gerektir. Gâyet ile takayyüd itmek gerek. Tard-ı vilâyet içün âmâde ve müheyâ olan toplarımız ve sâir mühimmât âlâtlarımızı istihrâc idüp müstahak olanı yerli yerine vâz' idüp emr-i kralımız muktezâsınca hareket-i merdâne idevüz. Belki bu varta-i dûzah-ı belâdan tahlîs-i cân idevüz. Ve bunu dediler, tahlîs-i cân bulavuz çeh necât ya hedm ola şehri vücûdular ya ola bir bâd, deyub ol küffâr-ı hâksâr-ı dâmen-i dermeyân idüp hallerin âmâde eylemeğe

şürû' idüp ve nice haller âmâde ve nice sandallar ki dört yüz elli geminin ikişer ve üçer sandalı olur cümle sandalları hâzır idüp ve salları üzerine topları sâir metris âletleri ki cânı minnet merbût olunmuş bî-hisâb cümle levâzım-ı mühimmâtın sandallara inzâl idûb ve 'asâkir-i menhûselerin nâzil idüp hâzır ve müheyyâ eyledi. Cumâde'l-ûlânın leyle-i 'aşare leyle's-sebtî nisfilleyden bed' idüp mühimmât ve levâzımın ve 'asâkir-i menhûselerin ve tâife-i şeyâtınların cümle taşraya istihrac idüp metrislerin ve çarh-ı feleklerin 11/metrislerine vaz' idüp firâr eylediler. Bin beş yüz metris binası eylemek için âsitâne 'asâkirinden gayri metrisleri leb-i deryâ olub ve metrisler verâsında deryâda fırkateler ateş-şerâr sekiz 'aded cümle seng-i âteş şiddetleri İslâm üzerine ve bu fırkateler sâir kûhi bülend. Sefâyınler tâ nehr-i harrâş nâm mahalden tâ Hamma nâm mahalle gelince her tophânenin mukâbilinde ikişer kûhi bülend-i sefine ta'yîn eyledi ki hem doğancılar ile tard îde ve hem orduy-ı mansûreler ile tard îde ve hem 'asâkir-i İslâmın Cezâyir'e rihlet ve Cezâyir'den orduy-ı mansûrelere rihlet îdecek tariklerin kat' eylemek için mu'în olunub küffâr-ı hâksâr subh-i sâdik tulû'una kadar her umûrın hâzır ve müheyyâ idûb tulû'-ı âfitâba muntazır oldular. Gelelim taraf-ı İslâmdan kethüdây-ı mûkerrem hazretleri ve ağay-ı mûkerrem hazretleri ve mîr-i mûkerrem beğler 'asâkir-i nusret-şî'âr Allâhu yansuruhûm cümlesine rûy-i dahk ile ve 'izzet ile kemâl-i tekayyûd ile tenbîh olundu ki sakınub küffâr-ı melâ'ine kendünizi îzhâr ve âşikâr itmeyesiz ki ol müşrik-i laîn meydân-ı mû'rike bî-hâlî görüb tama'-ı hâmla fursat-ı ganîmettir deyûb leb-i deryâ metrisler mahrûkalarından üç beş yüz hatve mesâfe mufâratat ola ve meydan kıtâli tığlarına muvâfık vâsî' ve hâlî bulub yürüye. Bu hâl üzere 'asâkir-i İslâm sehelallâhû şügûlühûm ve hafazallâhû 'aleyhîm emrû telyine zâbitânı yerine getirüb küllü hadd oldukları mahal-i mevzîlerinde girân oldular. Ve dediler ki ol kimse ki eş-şöhretü âfetûn hâristânından havf etmeye müddet-i kalb ile de külli murâda vâsıl olur. Tâ kim. Turse-i şeb-i târ ârız-ı simin. Nehârdan târumâr olub ğurre-i ğarrây-ı sabâh-ı dîdâr gibi âşikâre oldukda ol küffâr-ı hâksârın dîde-i murdârları 'âlem-nümâyı fark eyledikde cevânib-i erba'aya 12/kemâl-i 'aynı 'ibret ile nazar idüp Hammâ dağlarının üzerinde cem' olan 'Arab ve ve 'aryânî ve cemi' İslâmı gördükde kalb-i cîfelerine hûb-ı firavn dâhil olub ecsâm-ı murdârların ra'şe ve lertzân olub rişte-i belâya uğradıkların fehm eylediler ve dediler ki peşte-i kûhde cem' olan 'asâkir-i Cezâyir bizleri çâşnikîr-i hanzal süyûf itmelerine şüphemiz olmasın, dediler. Ol küffâr-ı hâksârın kibârları ki şeyâtınleri bir yere cem' olub dediler ki bizlere mevzî-ı muhâlifde meşakkat-ı firâvân ve belây-ı girândan gayri başımıza bir tulû' eyleyecek dav' u fer' yoktur, fevvâre-i didemizden âb-ı nedâmet-kesîr cârî olmadan bu teşyîl-i belây-ı girdâb girânın def'ine ve bu gâilenin ref'ine âteş şiddetinden gayri çâre ve tahlîs-i cân ider bu kadar duyub kat'-ı kelâm eylediler, ol küffâr-ı hâksâr kalb-i havf-i fir'avn ile ve ergutan bârûya getirüb berren ve bahren bir âteş-i nemrûdu ifşân eyledi ki Allâhümme Ahfaza's-Sâmi'ün böyle âteşi dîde-i felek görmüş değildir, ve benî Âdem dahî sem' itmemiştir, ki berren ve bahren bir kerre de sekiz yüz top imhâ olunmuştur, ve orduy-ı mansûrelerin

üzerlerine deryâdan dört sefine hamîre-i belây-ı âsumânîler endâhte idüp beyne's-semâ ve'l-arz âteş-i sûzânla memlû olmuştur, ve kethüdây-ı mükerrerrem hazretlerinin ve ağây-ı mükerrerrem hazretlerinin otağlarını pâre pâre eylemiştir, ve 'asâkiri'l-mücâhidîn emr-i uslûb muktezâsınca bir şahıs mevzi'lerinden ref-î sır eylemeyub küffâr-ı hâksârın dîde-i menhûselerinden nîhân ve hafî oldular. Ol küffâr-ı melâ'îni'l-müşrikîn ve a'dây-ı dîn-i Muhammed hazelehümillâhü metrislerinden ref'u sır idüp cevânib-i erba'ayı tecessüs idüp ve meydân-ı mu'rikeyi hâlî gördükde girdâb-ı hayrette kalub fikr-i murdârına bu geldi kim, değıldir ızhâr ne lâzımdır ibâret, ki 'ârif olana besdîr işâret, deyub **13**/tevâfuk eyledi. Ol küffâr-ı melâ'înin fikrine bu geldi ki bu meydân-ı hengâm-ı belâda bir sadmet-i tûfâna ilgâ olsak gerektir ki keştî-i vücûdlarımızdan eser kalmasa gerektir, dedi. Gelelim ki taraf-ı İslâma mîr-i mükerrerrem Salih Beğ kethüdây-ı mükerrerrem, ağây-ı mükerrerrem huzûruna gelub âdâb ve erkân-ı devleti yerine getirüb du'â ve temennâ idüp kelâm eyledi ki, olur hikmetle hâsıl her dîl, olur hikmetle hal her emr-i müşkil, düşman serkeşi meydân-ı kîtâlden rücû' eylemez illâ nâz-ı bâz-ı şimşîrden gayri ile dedi, ve men yü'til-hikmete fekat ütiye hayran kesîrâ, lütf ü 'inâyet idik bu bâbda ta'accül eylemeniz sabr u ârâm, sibâs-ı minnet bendenizdir zîrâ hâzır ve müheyâ olan cem'iyet cümle bu mevzi-î celileye gelmiştir. İnşâallahürrahmânirrahîm 'asâkîr-i zaferu'l-mücâhidîn sellemellâhü ve cümle ile tevekkeltü 'alellâh küffâr-ı hâksâr düşman-ı dînin üzerine hücum idüp metris pâyelerin lâne-i 'usfûr gibi târ u mâr eylemek 'alellâhi Te'âlâ emr-i mukarrardır. Ve bir miktar mekes buyurmanız hayru â'lâdır, küllü hayrın olduğu ma'lûm-ı sa'âdetinizdir, deyub 'azîm du'â eyledi, demişlerdir ki, derecât-ı şerefe terakkî zahmet-i kesîr ile olur kethüdâ-yı 'âlî makâm ve ağây-ı zîşân tûli 'ömruhüm bu râiden beri ma'kûl ve ahsen gördüler, ve tedbirlerin kavâ'id-ı sıdk u ihlâs üzere urdılar 'alellâhi Te'âlâ bu melâ'înin 'azâb-ı elîm ile ve şiddet-î süyûfla helâkleri emr-i mukarrardır didiler. Gelelim ki ol küffâr-ı hâksâr metris lânelerinden keyfe-müş re's-i murdârların ref' idüp cevânib-i erba'aya nazar eylediklerinde, görülür ki mîr-i hûr-ı mükerrerrem orduy-ı mansûresinden 'asâkîr-i zafer-i nusret vallahü yansuruhüm kırâat-ı feth-i şerîf ile sancakların kûşâd idüp mîr-i hûr-ı mükerrerrem ma'an 'asâkîr-i nusret-şi'âr ile peşte kûhi bâb-ı cedîdden gülbân-ı Muhammedî ve sadây-ı tevhidî semâya **14**/'urûc iderek 'ankâ-i 'ukâb gibi feth-i cenâh idüp intikâm-ı düşman ahzîne gelürler, ol küffâr-ı la'în hazelehümillâhü bunları bu muhriket bu şecâ'at, bu heybet ile geldiklerini gördükde kalb-i murdarlarına şiddet-i renç dâhil olub ecsâm-ı murdârlarına 'azîm lerzet ahz idüp fikri şeyâtînleri bu menzile irdi ki bizlere bu mekân-ı muhâtaradan semt-i selâmet kalildir. Ve bu peşte-i kûhdan tuyûrlanır gibi bâl-i pervâz idüp gelürler bunların bu hareketleri ve bu cünbüşlerinden tulû' eyleyen budur ki nerm-i cümlemizi dârûy-ı süyûf ile lâ-ya'kıl idüp hırmen-i 'ömr-i fânimizi erzen gibi bâd-i hevâyâ vermenizde bir şek yoktur dediler. Allâhu zîde havfehüm ol küffârlar fikr ü endîşe içre ğats idüp dedi ki; bunlar bizi kendilerine nevâle-i muhtasar ve mahkûr gördüler, lâkin bunların gâile-i cû'ların et'îmetün-

nâr itmek gerektir deyub ol küffâr-ı bî-dîn ve melâ'ın yine bir âteş-i nemrûdu saç dı ki el-‘iyâzû billâhi Te‘âlâ dil ile takrîr ve kalem ile tahrîr olunmak imkânda değildir. Ve seng-i müdâfa‘a hangi cebel ü kûha ilkâ olunduysa kûhi sengi cenâh-ı tuyûr gibi âsumâna tayr eylerdi. Ve humbara-i belây-ı âsumânî tarafından endahte idüp nihâb gibi şihâb gibi nâzil olurdu. Ve toplar ve hamîrelerin hısn-ı sadây-ı efsûnu cebel ve sahrâlara münşer olub kûh-i sahrâ ve çöllerin her tarafı bir gûne hey‘et bağlamıştır. Ve demişlerdir ki her kimesne meydân-ı kıtâlde kemer gayreti meyânına hazm ide. Bu mahv ile ‘asâkîr-i İslâm bu küffâr-ı la‘înin târ-ı nemrûduna tahammül idüp sabr eylediler. Her kim rencü mihnete tahammül eyledi devlet ve nîmet murâda irdi dediler. Ve dediler ki seng-i girânı rûy-i zemînden irtifâa meşakkat-ı firâvân gerektir. Ve endahte olan belây-ı âsumânî humbaraya ve şiddetûn-nâra ve humbara-i hevâyî misillü toplar derûnunda humbara-i sağîre endahte olunur. Ve mîsketü’l-müdâfi‘ bârân ve matar **15**/nâzil oldu. ‘Asâkîr-i nusretü’l-mücâhidîn bu ateşlerin cûmlesine sabr idüp girân oldular. İnşâallâhürrahmânirrahîm ol küffâr-ı la‘înin şehri vücdularından müş‘il olan ‘ömri kandillerin bâd-ı süyûf ile itfâ olmak mukarrardır, dediler. Ve ol küffâr-ı hâksârın mukâbelesinde kethüdây-ı mükerrem sıfât ve ağây-ı şecâ‘at behrâm-ı süvâr esb-i ceyye ve cevşen heybetü’l-bedrû‘z-zamân ol mevzı-‘ı celîlede ‘asâkîr-i nusret şî‘ârın önünde tevakkuf idüp sedd-i meydân-ı mu‘âreke oldular. Allâhu yansuruhûm, ve dediler ki, çûn kader tîrûn ân kavsi fezâ, siper olmaz âna meğer ki rızâ, tevekkeltü ‘alellâh olalım şöyle bilelim ki dîvanhâne-i ezelde fermân-ı fezâ cîrbân ne bulmuş ola ve duhter kadar da rakam-ı ceffel-kalem müsbit ve muğrır olmuş ola deyub ve ol küffâr-ı bed-girdâr-ı la‘în meydân-ı muhârebeyi bu gûne hâlî görüb endîşe-i bahr-i fikre gark olub dedi ki ey hâksâr-ı rûtbe-i rûzigârı ben bilirim ki âba i‘tîmâd ve havaya istinâd ‘âciz değildir, demişlerdir ki bu ‘ömre vüzûr-ı bâzûya inanma ve rûzgâra aldanma ve suya dayanma, bu meydân-ı mu‘rikenin sâhibleri hangi cânibe teveccüh eylediler ki bu meydân-ı mu‘rikeyi hâlî kodular. Bunların kasd u fikirleri ümmet-i mesîhâna ve tâife-i hıristiyâniya bir belây-ı teşyîl ve duzahları kurulmuştur ki bu meydân-ı muhârebeyi hâlî komuşlardır, dediler. Ve yine ol küffâr-ı bedbaht dediler ol kimse ki hâlet-i hayâtında bed-nâm düşman-ı kâm ola, nâm-ı cerîde-i ihyâda kitâbet değildir. Ol küffâr-ı hâksâr tabl-ı nefîrlerin mezheb-i fâsîdelerine görececek harbîlerin döğûb bandıraların metrîs nekbetlerinden ref‘ idüp yirmi bir bin ‘asâkîr-i murdârlarıyla ve bin sekiz yüz garâtadır ki el humbarası endaht iderler. Ve her bir garâta ‘asâkîr-i murdârlarının önünce ref-‘i pâ idüp yürümeğe başladı. ‘Asâkîr-i İslâm küffâr-ı **16**/hâksârın hareketin görünce dediler ki ‘ibâd-ı sâdıklarına destgîr olub Hak celle ve ‘alânın ‘avn ü nusret ve ‘inâyetiyle bu güne bu meydân-ı küffâr-ı la‘înin lahm-i cîfelerin kâffe-i vuhûş ve tuyûr ve bu‘ûş ve büyûr ve mâr ve sadpâye ve şîğâle ve rubâh-ı ziyâfet etmek gerektir. Ol küffâr-ı melâ'ın hazelehümullâh yine berren ve bahren bir âteş-i şiddet dahî saçtı ki ma‘âzallâh kürre-i ‘âlem gök duman içinde kaldı ve ‘asâkîr-i küffâr-ı la‘în rûy-i zemîne yakın idüp ref-‘i pâ eylemeğe mecalleri kat‘ olub ve bu menhûselerin ra‘şa-i lertzânı ahz idüp devha-i ‘ömürleri bâd-i hizâna

uğrayub hengâm-ı zemherîre ve kendilerinin tiğ-i sââm-ı vizâle giriftâr olduklarını fehm eylediler. Ve ol küffâr-ı hâksâr dediler ki her kimesne ki pâsure küşûr-ı ğayra olmak mukarrar vücûdu Hak sübhânehû ‘azze ve celle pâ-y-ı küffâr-ı dâme girdâba giriftâr eyledi. Elhamdü lillâhi hamden kesîran. Bu küffâr-ı hâksâra şerbet-i hanzal merâret-i şimşirden gayri devâ yeter değildir, dediler. Allâhü Te‘âlâ mu‘înimiz ola, âmîn. Ol küffâr-ı la‘în ayak ayak gelmeğe başladıkta ‘asâkir zafer-i nusret-i küffârın bu hareketin gördükde bir ferdin sabra liyâkatları kalmayub hücum eylemeğe hareket eylediklerinde zâbitân tûli ‘ömrühüm ‘asâkir-i zaferî’l-mücâhidinin hareket-i şecâ’atlarını ve şîr-i merdâneliklerini görüb tesellî idüp Hak Sübhânehû ve Te‘âlâ bu hengâm-ı mukâtelede ol küffâr-ı la‘înin külle-i hâr-kilâbları kürre-i zemîne yeksân olmaları emri mukarrardır, dediler. Hazreti Hak Celle ve ‘alânın ‘avn ü ‘înâyetiyle tarrây-ı ‘ömürleri tayy olmaları garibdir. Ve metrisin şebân-ı penahları târumâr olub hayyât-ı süyûf câme-i sürh piçmek mukarrerdir, dediler. İnşâallâhürrahmânirrahim, es-sabru miftâhul-harc dediler, ol küffâr-ı laîn bir mikdâr leb-i deryâdan müfârakat eyleye. Ol küffârın hûn-ı murdârları vechî’l-‘arza şitâ-i matar misilli revân 17/olmak mukarrardır. Bi-‘avnillâhi Te‘âlâ, ol küffâr dîn-i düşmanın ‘asâkir-i menhûselerinin önünde bin sekiz yüz garâtaadır ki humbara-i dest-i endâhte iderler. Nâr-ı nemrûd-ı şedîd ile berren ve bahren İslâm üzerine yürüdü. Ol vakt ü sa‘at-i meymûnede zâbitân sellemehümullâhü ‘asâkiri nusretullâhi zîde hayruhûm düstur olub pençe-i şîrâna ve kendi âver-i meydân-ı şecâ’at ve sıfatu’l-mücâhidîn Allâhu yansuruhüm heft-i ser-şâbân-ı mânendi gûyâ hâbeden ser-kaldırub kûşâd-ı çeşm eylediklerinde cümle-i gâzî serdengeçtiler dâğâyı ve kılınçlar yaya tevakkuf olub ve ‘alemdârlar ‘alemlerin ref’ u set idüp yer yer sûre-i feth-i şerîfler kırâat olunub ve salât-ı şühedâ edâ olunub ve cümle ‘asâkir’l-mü’minîn teccid-i îmân ve istiğfâr eyleyub sultânü’l-enbiyâi ve tâc-ı asfiyâ resûlullâh sallallâhü Te‘âlâ ‘aleyhi ve selleme salavât-ı şerîfeler getirülüb Hak sübhânehû Te‘âlâ Hazretlerinin birliğine tevekkül olub gülbank ve tekbîr getirülüb Allâhü ekber ve Tevhîd sadâsı ‘arşu’r-rahmâna erişüb ‘asâkiri’l-mü’minîn tilâvet-i Rahmân eylediler. Fe li’llâhil-hamdü ve’l-minne, fallâhü hayrun hâfîzâ. Ve hüve erhamürrahimîn, dediler. Ol vakit melâike-i seb‘u’s-semâvâti femmel-mü’minînden ihrâc olan kelime-i tevhîdî ve rahmeten li’l-‘âlemîn habîb-i ekrem ve resûl-i muhterem sallallâhü Te‘âlâ ‘aleyhi ve selleme olan salavât-ı şerîfeleri sem’ idüp cümle sükkânü’s-semâi ve’l-‘arzı ümmet-i Muhammed’e du‘âlar idüp tekbîr getirüb Yâ Rabbenâ bu kullar habîbinin sâdık ve hâs ümmetleridir ve onlara farz eylediğin gazâda cümlesini emr ü fermânına mutî’ olub kendü lütfu kudretinle ‘atâ ve ihsân eylediğin rûh-‘azizlerini fi sebîlillâh fedâ ve kurbân etmişlerdir. Ya Rabbenâ rahmetinle ‘avn ü ‘înâyet ve nusretler ihsân eyle. Yâ Rabbenâ ve senin birliğine tasdik ve habîbine îmân getirüb sâdıkü’l-va’d olan kullarını senin birliğini 18/tasdik eylemeyen müşrik kullarının üzerine gâlib eyle deyû du‘â eylediler. Ve sadây-ı gülbank tevhîd-i sem-î gûş-ı nisvâna ve sıbyâna ve şeyhâna dâhil olunca cümle teveccüh-i dergâh-ı ‘izzet olub re’slerin ‘uryân ve cîgerleri püryân ve destleri kûşâde Yâ

Rabbenâ hürmet-i evliyâ ve hürmet-i sulehâ ve hürmet-i ‘ulemâ ve hürmet-i enbiyâi ve’l-mürselîn ve hürmeti habîbin ve resûlün Yâ Rabbenâ cûd-ı feyz ü kereminle ümmet-i Muhammed’e nusretler ‘inâyet eyle deyû dîdelerinden nehr-i dâr-ı mev‘alar cârî olarak Hak Celle ve ‘alâya tazarru‘ ve niyâz eylediler. Hak Celle şânühû ve ‘amme nevâlühû velâ ilâhe ğayruhû sıbyânların ve şevâyih ve acâyizler ve cümle mü‘minîn ve’l-mü‘minât du‘âların müstecâb idüp ve mevzı-ı celilde hâzır olan melâiklerin tazarru‘ ve niyazların kabul idüp ehl-i İslâma ‘inâyet ve nusret-i kesîr ‘atâ ve ihsân eyledi. Elhamdü li’llâhi ve’l-minne, ve cümle ümmet-i Muhammed derûn-ı kalb ile bir ağızdan bâkıyât, sâlihât zikr eylediler. Sübhânellâhi ve’l-hamdü li’llâhi velâ ilâhe illallâh vallâhü ekber velâ havle velâ kuvvete illâ billâhi’l-‘aliyyi’l-‘azim, lâ ilâhe illallâh Muhammedün Resûlullâh, vemâ Muhammedün illâ resûl, ve âminü bimâ nezele alâ Muhammed, vekelâ billâhi şehîden Muhammedün Resûlullâh, deyub ol küffâr tâife-i şeyâtın-i melâ‘în hazelehünullâhü mukâbelesine sed olub tevakkuf eylediler, ve dediler ki, Yâ ilâhi kıl müyesser bize cennet-i a‘lâyı, şefî‘ kıl rûz-ı mahşerde sâhibi’l-hamd-i livâyı, ol melâ‘în-i bed-kâr ‘asâkir-i İslâm nusretin böyle hareket ve şecâ‘at ve heybet ve cesâretlerin ‘aynı ibret ile gördükde endişe-i muhîte düşüb fikr eyledi ki bizim cümlemiz bahr-i tahrîse gark tama‘ı hâmiyle bu varta-i süyûfa düşdük bu varta-i belâyı sâha-i süyûftan sâha-i selâmete vâsil olmamızda nice hıristiyanlar ‘ömr-i tahmîn kürre-i zemîne ğars itseler gerekür, dedi. Her kim ‘adüvvisin eyleye tahkîr, gör ben anıyla 19/ eyleye tahzîr, bu fikir üzere melâ‘îni’l-müşrikîn tevakkuf eyleyüb muhayyer kaldı. Hazelehünullâhü ‘ale’l-müşrikîn ol küffâr-ı hâk-sâr böyle mütehayyir ve bî-mecâl gelür iken mîr-i mükerrem Sâlih Beğ kethüdây-ı ‘âlî-kader ve ağây-ı mükerrem kendi ma‘iyyetlerine gelub âdâb-ı devleti yerine getirüb ve sâir beğler kezâlik ve halife-i garb âdâb-ı sa‘âdeti yerine getirüb tevakkuf eylediler. Ve mîr-i mükerrem Sâlih Beğ ve mîr-i mükerrem Tatra beği ve halife-i garb ve cümle ‘asâkiri’l zaferu’l-mücâhidîn ve’l-muhzıru’l-makâm dest-i kûşâde idüp Hak Sübhânehû ve Te‘âlâ hazretlerine tazarru‘ ve niyâz eylediklerinden sonra Hazret-i Mehmed Paşa ve dâmelâhü ‘ömrâhü ve devletühü âmîn. Ve kethüdây-ı mükerrem ve ağây-ı mükerrem hazretlerine ve cümle ‘asâkir-i nusreti’l-mücâhidîne du‘â ve senâlar eyleyub ve ba‘dehü şehinşâh u ‘âlem-penâh halledellâhü hilâfetehü ilâ yevmi’l-kıyâm hazretlerine ve nusret-i devletlerine du‘â ve senâlar olunduktan sonra düstûr-ı taleb idüp dediler ki, Allâhü yansurunâ ve yansurukûm. Bu mevzû‘da hâzır olan cem‘iyyet-i cümeli meydân-ı muhârebeye sürmenin vaktidir. Ve cenân-ı dible gaflet tahmîn ğars etmeyelim. Tevekkeltü ‘alellâh ‘asâkir-i zaferlerin ardınca bugün bu meydân-ı şehâdette ve bu mahkeme-i cidâlde kâzî-i süfûy-ı Muhammedî bu meydânı bekler fî sebilillâhi te‘âlâ kesti-i vücûdumuz rahmete müstağrak idelim dost-ı hûrândan hedâyâ-i ni‘amı ve şarâb-ı kevseri nûş idüp derece-i firdevs-i ‘âlî bulalım, dediler. Ol mevzû‘u celilde ve ol meydân-ı kıtâl-i huçestede kethüdâyı mükerrem sıfât-ı bedrû’z-zamân ve ağây-ı mükerrem-i şecâ‘at süvâr olub şiddetü’n-nâr a‘dâya rû be rû sedd-i iskender oldular. Allâhu yansuruhüm, ve ol eyyâm-ı meymûnede ricâlu’llâhü’l-ğaybü’l-

bâcîde olub ümmet-i Muhammed'in muştusunda olub emrullâhi Te'âlâ 'azze ve celle İslâma 'avn ü nusretlere ihsân eyledi. Düşman-ı hâksârın mukâbelesine geldiler. **20**/Nusret İslâma düşdü, ol vakit sa'ıdde sa'at müşter-i mübârek idi. Ol vakt-i mübârekde 'asâkir-i İslâma düstûr olub mîr-i mükerrem Sâlih Beğ süvâr-ı esb ve mîr-i mükerrem Tatra Beği ve halîfe-i ğarb cümlesi 'ankâ-i kâf gibi 'asâkir-i şî'ârın ve İslâm nusretin verâsınca ve sipâhiyân-ı zafer bir taraftan 'asâkir-i 'aryân ve 'arab bir cânibinden ol küffâr-ı la'înin mukâbelesinden darb-ı cemel olunub cümle 'asâkir-i İslâm ve ümmet-i Muhammed sağır ve kebir bir ağızdan, es-salâtü ve's-selâmü 'aleyke yâ rasûlallâh, es-salâtü ve's-selâmü 'aleyke yâ habîballâh, es-salâtü ve's-selâmü 'aleyke yâ sâhibi'l-livâi'l-hamd yâ sâhib's-şefâ'ati deyûb herkes sancakların ref' idüp gülbank-ı Muhammedî Allâhü ekber sadâsı seb'at's-semâya vâsil olarak ol küffâr-ı hâksârın üzerîne fi sebîlillâh mânend-i zâl-i zamân ve heybet kahramânı hücum idüb berk-i hâtîf gibi küffâr-ı melâ'înin üzerine bir kat âteş-şerâr ve tophânelerden âteş ve seng-i müdâfa'alar remy olub ol tâife-i şeyâtîni 'aleyhimilla'neti ilâ yevmi'd-dîn şehâb-ı semâvi ile recm ve şerâre-i şihâb âteş-pâre vücûd-i mel'ânet-i âlûdeleri sûz-ı hâkser olduğı gibi el-mücâhidîn nusret-i İslâmın âteş-şerârları ve remy olunan serb-i simleri küffâr-ı la'îni şehâb-ı misl-i vücûd-ı murdarların harf u şûyi idüp hâkestere döndürdü. Elhamdü lillâh ol küffâr-ı la'îni 'asâkir-i şeyâtîne endachte olan âteşi ve topları görüb hayât-ı fânlerinden nâ-ümid olub tekbîr ve tevhîd sadâsından 'akl-ı küffâr kayb olub cümlesi medhûş olub mukâbele-i İslâma tevakkule mecalleri kat' oldu. Ol ordugâhda 'asâkir-i küffâr-ı la'îni bî-mecâl kalub 'asâkir zaferallâhü yansuruhüm küffâr-ı la'îni ile mülâkî olub küffâr-ı hâk-sâra öyle bir kılıç **21**/vurdular ki fi sebîlillâh melâike-i sipîhr seyrânların eyleyub tahsinler itmişlerdir, ve ol tavâyif-i merdûd hazelehünullâh. Süyûf-ı İslâma tâkat getirmeyub metrîs-i menhûselerine rucû-ı red idüp ol küffâr-ı hâksârın tekebbürlükleri berk-i şimşîr ile şikest olub şiddet-i nemrûdları nârları âteş-i tûğ ile itfâ olub istihlâs-ı firârlarında küffâr-ı bed-kârın ilerü gelen güzîde el humbaracıları kürre-i zemîne ser-nigûn olmuşlardır. Ol kâr-ı zârgâh-ı kıtâlde pençe-i küffâr-ı bed-kârın ecsâm-ı murdarları sühte olub üstûhvân-ı habeşîleri fevkaz-zemîn olub duhter-i hayatları tayy olub finnâri lezâ oldular. Şimşîr-i şiddet görüb nâ-ümid oldu la'îni, hûn-i ebdân tersâdan lâle-renk oldu zemîn. Ve nice gâziyân sebüksâr olanlar küffâr-ı hâksârın metrîs-i penâhîlerine dâhil olub melâ'înlerin kelle-i kilâbların ecsâmından cüdâ idüp pelk-i murdârından ref' idüp selâmete gelmişlerdir. Ve nice sipâhiyân nusret-i rahşların metrîs-i küffâra behrâm-dâr dâhil olub talân u târumâr etmişlerdir. Küffâr-ı hâksârın dîrest-i nizamları perişân tabl u nefîrleri ve bandıraları pây-ı İslâmda surh-ı hûne âlûde olub kaldı, rif'ate ferd ü kimesne dest urmadı, ol küffâr-ı bedbaht-ı şümun bir ceneralî her serb gâziyân ile yek pâyî murdârı şikest olub serce-i rahşândan kürre-i zemîne ser-nigûn oldu. Hayyât-ı rûzigâr ol belîd-i la'îne bir hil'atünnâr bicdîğı cem'iyet hirmen-i hayâtı cemre-i sefer ile harf olub cân-ı nekbetin nuzzâra irsâl eyledi, meseldir ki kanâ'at ehli olmayan dünyâda râhat bulmaz,

ferâğat kadrîn bilmeyen ‘âlemde ‘âkıbet bulmaz, ol mel‘ûn idi, ‘âkıbet fenâsın sevf ü sipâsında rahîş-î bahâ ile **22**/bey‘ eyledi, pençe-i rûzigâr giribânından tutup kürre-i ‘arza sergûn eyledi. Ve deryây-ı süyûf temevvûc idüp keşti-i vücûd-ı murdârın ğark eyledi. Elhamdü lillâhi‘l-‘aliyyi‘l-a‘lâ sübhâne‘l-kâdiru el-kudretü‘l-ekremü‘l-kerîm sübhâne‘l-celîlü‘l-‘azîm sübhâne‘l-hâdî men yeşâu sübhâne‘l-ğafûru‘r-Rahîm ilallâhi hamden kesîran ol küffâr-ı hâksârın ‘asâkir-i cem‘iyyet tavâif-i şeyâtîn-i la‘în bu hâli görüb remesîne kurd girmiş güsfendân gibi kendülerini tahlîs-i cân deyub metris cân-ı menhûsaların şaşırıp belây-ı girdâba uğradıklarını bilmeyub deryâdan kendilerini bahre ilkâ eyleyub ğark olabilir ve nice küffâr-ı la‘în berk-i süyûf ile rûy-i zemînde kalmağa başladılar, ve beynlerinde ‘azîm feryâd u nâle zuhûr eyledi ki hadden birden oldu. Elhamdü lillâhi‘l meliki‘l-mu‘în ve bu âyet-i kerîmeyi okuyub hamd ile bu âyet bizlere ‘azîm huccettir ki bu gazây-ı hasenâtı destimizde şikest olmaz ve her murâda ermeğe sebep olduğunu ve her matlûba ermeğe vesîle olmasından şek ve şüphe yoktur dediler, fekadis-temseke bi‘l-urveti‘l-vüskâ, sipâs-i minnet ve şükür ol gird-kâra ki böyle bir tekebbür sıfât-ı şeyâtîn-ı melâ‘îni dest-i şimşir-i İslâmda zelil ve makhûr ve münhezim eyledi, ve her cânibi şikest olub bî-mecâl kaldı. Her kimesne ki mukarrab-ı kûşûr-ı gayri ola, ‘azâb-ı elîm ve belây-ı girdâbdan hâli olmaz, demişler. Ol küffâr-ı hâksârın cenerali olan pelid-i la‘în şeytân-ı ‘asâkir murdârlarının çekilub kilablar gibi penç eylediklerin veya süyûfla çubâd-ı perîşân hâl olduklarını gördükde âteş-i gazab bünyâd-ı sabrın târumâr idüb meklûb-i sek gibi kâh kalkar kâh oturur ve pençesiyle rûyî hâkî hirâş idüb ve zemîne urub dedi ki bu fitneyi bize ve bârûn-ı şiddet ve bu âteş-i şiddet **23**/belâyı bezyâl kılandı, âfitâb-ı heft-i deryâ ile itfâ olmak muhâldir, ve dârât ve devlet-i İspanya’yı heder idüp harâb ve rüsvây eyledik. Ve bir tâc-ı vakâr sâhibi kralın çehre-i beyâzın kûsûf-ı âfitâb gibi siyah eyledik. Ve bu ol melâ‘în-i endîşeye ve ‘azîm fikre ğark oldu. Allâhû zîde meşfeteüm, ol ‘asâkir-i şeyâtîn niceleri seng-i müdâfi‘ ile tuyûr misillü beyne’s-semâil ‘arza pervâz eyledi. Ve niceleri serb-i gâziyân ile cerâd gibi hâk-i zemîne tahiyât eylediler, ve ‘asâkir-i zaferu‘l-mücâhidînin Allâhû yansuruhüm âteş-i sinân tâbdârları hırmen-i hayât a‘dây-ı bed-girdârı bâde vermiştir, ve kâşe-i küffâr-ı füccâr taht-ı pâ olub dükle yek dirhem bey‘ olunmuştur. Elhamdü lillâhi ve‘l-minne ve kethüdây-ı mükerrem Sâlih Beğ ve mîr-i mükerrem Tatra Beği ve mükerrem halîfe-i garb ve ‘asâkir zafer-i nusret-i küffâr melâ‘înin üzerine ‘ankây-ı kâf gibi bâl açub cevelân idüp küffâr-ı hâksârı perîşân ve nâlân idüp ol bed-girdâr-ı la‘înlerin keşti-i vücûdları bahr-i mihnete ğark olub hasret-i fenâ oldular, ve nice hıznîr-i mel‘anet hârın kilâblarını ecsâm-ı murdârlarından kat‘u cüdâ eylediler, ve rodaları remîl ile behrem-i şûd oldular. Ve bî-hâb-ı mecrûh küffâr kendülerin metris-i menhûsü penahlarına ilkâ eylediler, ve nice küffâr-ı melâ‘în mevzı-ı mu‘ârekde mukarrabü‘l-vech kalub harekete liyâkatları olmayub tu‘me-i şimşir-i gâziyân oldular. Elhamdü lillâhi Te‘âlâ destgîr ve mu‘înlerimiz olub bâkî küffâr münhezim ve hüsrân kalub dîde-i küffâra envâ-ı ‘âlâmetler zâhir olub hayât-ı fânîlerinden nâ-ümid oldular ve beynlerinde olan nâle ve figân beynessemâi

‘arza sed çekmiştir. Allâhü sübhânehû ve Te‘âlâ kendü kudret ve ‘inâyetiyle ol eyyâm-ı hengâm-ı mu‘ârekede cânib-i şafaktan hava **24**/müteğayyir olub nisf-ı kubbe-i sipihre gelince bir zulümât-ı esved ve zerîk u hamrâ ve gûnâ-gûn semâda kudretullâhi ğamâmlar ve ra‘d-ı şedîd ve berk ve sâikalar küffâr-ı şeyâtınler üzerine nâzil olub küffâr-ı la‘ınler kendilerine kudretullâh nâzil heybet-i semâyı gördüklerinde şiddet-i süyûfdan bâkî mütefekkiyelerin zulümât-ı ğamâm-ı heybet-i sipihreden perişân eyleyüb ve kılıçlar bir taraftan küffâr-ı hâksârı silsile-i belâya giriftâr eyledi, ve zenbûr-i sebâset üzerlerine nâzil olub göz açtırmadı. Nasrun minallâhi ve fethun karîb. Ol küffâr-ı la‘ınlerin şiddet-i tekebbürlükleri tâ zebâna şimşîr ile teskîn olub ve ecsâm-ı murdarları şâne-veş hurde olub ser-nügûn olmuşlardır. Elhamdü lillâhi'l-vehhâb sükkân-ı heftu's-semâi ve kürre-i zemîn üzere ihzâr olan melâikeler seyranların idüp fî sebîlillâh bu gazây-ı ekbere tahsîn ve ta‘accub idüb ‘azîm-i ferhunde-kâl olmuşlardır, hamden ve kesîran ol küffâr-ı hâksârların cerân-ı la‘îni ‘asâkîr-i murdârlarının bend-i giriftâr silsile-i tîğ olub perişân ve nâlân görub endîşe-i fikirde mütehayyir kalub ‘akl-ı fâsidesi buna erdi ki bîze sunulan dârûy-ı ecel def‘îne Bukrât-ı zamân ve calinus-ı devrân olsa bu hicrânın dermânında ‘âciz ve hayrân olub fikr-i ezeliyesi târumâr ola. Bizim üzerimize sâyebân olan ‘ankâ-i zulümât-ı süyûftan ne tarikle bir selâmet ve istihlâs-ı cân bulavuz, dedi. Yoksa sarsar-ı rûzigâr dîraht-ı ömrümüzü bu mekân-ı muhâlifte mecyûb-ı dendânından ihrâc olan muhâlemizi tınâz-ı harman gibi savurmak mukarrardır, dedi. Açılmaz bu didemiz nice gam efkâr-ile, düşmüşüz bir hâristâna ağlayam beğ zâr-ile, dedi. Havf-i şedîd ile cesed-i murdârların ‘aşere-i firâvân ahz idüp ‘akl-ı menhûsanın perişân eyledi, ol küffâr-ı şeyâtının **25**/‘asâkîr-i nekbetleri böyle havf-i hareketîn ve perişân hâlin, murdarlarına nazar idüp levh-i pîşânîlerinde kitâbet olan mevtlerin ba‘dühüm ‘alâ ba‘d âşikâre gördüklerinde ve kendilerinin pençe-i sabbâ ve tîğ-i İslâmın minkârına şikâr oldukların fehm ü idrâk eylediklerinde cümle tavâif-i küffâr feryâd u figân idüp cevâb eylediler ki bizi bu sevf-i sebâset-i ecele dâhil eylediniz, biz bu metâ-‘ı ‘ömr-i fânimizi bu sevf-i süyûfda rahîs-i bahâ ile itmeyüz ve bizi bu girdâb-ı musîbet-i süyûfa nice giriftâr eylediniz ise bu varta-i cezâdan bir tarikle ‘ömr-i fânimiz bâd-i hevâ olmazdan mukaddem istihlâs-ı cânımıza bir tedbîr idüp bu bahr-i tûfân-ı süyûftan bir kenâr-ı selâmete irevüz biz canımızdan nâ-bedîd olduk. Maksûd-ı rücû‘umuza vâsıl olmayub bu mevzı-‘ı muhâtarada cümlemiz helâk olmak mukarrardır deyub tekrâr feryâd u ğaryü eylediler. Ve dediler ki bu mevzu‘da bu şiddet-i musîbet tîğ-i cezâ ile harman-ı ‘ömûr tınaz misillü savrulub hayât-ı bâkîmizden dîde-i cihân eser görmeğe, ve eğer bizi bu varta-i belâyı teşmîrden halâs eylemezseniz destimizden âlât-ı harblerimizi remy idüp esîrliği kabûl idüb tahlîs-i cân idevüz deyub kelâmın kat‘ eylediler. Ol küffâr-ı melâ‘în-i cenval-i ‘asâkîr cîfelerinden böyle kelâmı gûş idüp ‘akl-ı murdârın tâlân idüp rûy-i nekbetîn hâk-i mezellet sürûb hûnâbe-î hasreti fevvâre-î dîdesinden revân itdi, ve sarsar-ı hayret ve harmân-ı hırmen sabır dâiresin savurub bâd-ı hirân içinde kaldı. Dedi ki sihâbî.

Bu ğamâm-ı ğumûm ve tûfân-ı zulumât-ı hümûmda kaldık. Ol sâika-i tîğ-i şiddet tâ başımız üzere yanıldı şimden gerû ne lâzımdır görelim deyub kaldı. Elhamdü lillâhi'l-ğaniyyi'l-hamîd ol hallâk-ı cihân ve rezzâk-ı âlem-i Hak Celle ve 'alâ şânihi 26/ve 'amme nevâlihî velâ ilâhe ğayruhû ümmet-i Muhammed'e kerem ü du'âda bulundular. Rahmet idüp nusretler ihsân eyledi böyle bir mağrûr ve mütekebbir düşman-ı dîn-i Muhammed olan müşrikîn hazelehünullâhü kavî düşmanı habîb-i ekrem sallallâhü Te'âlâ 'aleyhi ve sellemîn âb-ı rüyı hürmetine müşriklerin başına dünyâyı tenk idüp cem'iyet ve tedbirlerin perîşân ve talân idüp a'dây-ı dîn olan Cezâyir'in taht-ı şiddet-i süyûfta hazelân ve helâket idüp makhûr ve münhezîm idüp ta'âm-ı ka'r-ı deryâ eyledi, ve Muhammed'e 'inâyet-i kesîr idüp kudret ve 'azâmetiyle envâ'î yüz aklıkları verip derûn-ı cihân-ı nümâda ve kubbe-i hazrâda bu gazây-ı ekberîn hasenât ve derece-i sevâb-ı 'aliyyesini ve şühedâ ve ve'l-mücâhidîn kullarına 'atâ eylediği rahmetini ve firdevs-i a'lâda verilen ni'met-i firâvânların ehl-i heftis-semâya münteşîr eyledi. Ve mü'min-i sâdık vahdehû lâ şerîke leh olub fi sebîlillâhi Te'âlâ canıyla başlarını fedâ eyleyen 'ibâdına derece-i âlîlerin cümleye ızhâr eyledi, kürr-e zemînde memleket-i İslâmiyeye münteşîr idüp sem'-i ğuşen iden mü'minîn ve'l-mü'minât ve 'ulemâ ve sulehâ cümlelerin hayır duâlarına sebep kıldı. Elhamdü lillâhi Rabbil-âlemîn ve tershâne-î 'âmira kethüdâsı mükerrrem ve sîfât-ı behrâm Seyyid Hasan, Allah zîde şecâ'atahû fi sebîlillâhi Te'âlâ gayret-i dîn-i Muhammed-i İslâmı bende-meyân idüp çâr-ğuşet humbara ve semâniye fırkata ile kendüsi dahî donanmış filikaya girüb cümlelerin pîşterine düşüb küffâr-ı hâksârın kühî bülend sefâyînle beğ tahtına dâhil olub belây-ı âsumânı humbaralarında endahte idüp ve karadan tophânelerden remy olunân müdâfa'alar ve tophânelerin mukâbilinde olan ğuh-ı bülend-i sefâyînlerine remy olan küre-i müdâfi' ol sefâyînlerin vergilerin ve sertâbların ve armasın tuyûr-ı ebâbil gibi beyne's-semâi'l-'arza tayarân eyledi. Sefâyîn-i 27/ma'rûkaların yemîn ve yesârı kuş kafesi misli olub derûnlarında mürd olan kefer-e-i habîslerin hesâbı hadden bîründür ol sefâyînler ol hâle müncer oldular ki demdân-ı minşârdan ihrâc olan muhâbele dönmüştür ve tersâne kethüdâsı tûle 'ömrehû ve zîdellâhü şânühû ol hadden küffâr-ı hâksâre humbara-i belây-ı semânîler endahte eylemişlerdir ki şihâb-ı semâ gibi küffâr-ı melâ'înin üzerine nâzil olub ve nice küffârların 'ömrü defterin tayy eyleyüb cân kilâblarını lezâba irsâl eylemiştir. Elhamdü lillâhi 'alâ dîni'l-İslâm ve 'alâ tevfiği'l-îmân ol kimesne kendi kuvvetine i'timâd idüb bî-pâk ola, lâ-cerem bu makûle kimesne nefsinin mehâlike ilkâ etmiş olur. Ol küffâr-ı hâksârın 'asâkir-i la'îni berren ve bahren taşu tutulmuş kalb-i meklûbe dönüb harman-ı 'ömürleri müslîhây-ı şimşîr ile rikkat olmuştur, ol melâ'îni hazelehünullâhü südde-i a'dâ heybet-i düşman ve serkeşân düşmanların necâğı re'si olan lîman burçlarına aynı 'ibret ile nazar eyleyüb gördükde heft-i ser-su'bân-ı ter gibi çeker ve üzerinde olan 'asâkir-i İslâmı gördükde küffâr-ı bî-dînin tedbir ve fikr-i cem'iyeti külliyyet ile perîşân ve talân olub her bir ceyi öyle heybet ile gördü ki dehanların if'ây-ı ter gibi feth eylemişlerdir. Ol küffâr-ı hâksâr-ı şeyâtîn bu keyfiyet-i hâl ile burçları teferruc

eyledikde kalb-i murdârlarına havf ve cemre-i cahîm nâzil olub vilâyete mukarrab olmakla cesâret ve mecâli olmadı. Endiše-i zindân-ı ‘ukûbette şîkeste-i hâl-i zârdır kaldı. Allâhü zîde havfehüm ve meşakkatahüm, âmîn. Ol küffâr-ı hâksârın heybet-i İslâmdan tâkatı tân olub tarîk-i bahâne fi’l-cümle mecâli kalmayûb dedi ki biz bu bend-i belâda yâbeste kalırsak hâlimiz nice olsa gerektir, deyub âh u zâr eyledi, çün küffâr-ı hâksâr **28**/bu uslûb üzere beş buçuk sa’at cenge tevakkuf olub ba’dehû tevakkufa mecâli kat’ olub ‘asâkir-i menhûselerinden irtikâb-ı esîrlîği sem-‘î gûş eyledikde bahr-i ğussâya daldı ve ğavvâs-ı ‘aklını ‘ummân-ı fikre saldı. Ve külbe-i hüzn içinde kaldı. Elhamdü lillâhi ve’l-minne, fursat-ı intikâm, düşman-ı dîn terk olunmayıp hil’at-i helâki düşmanın kaddine göre giderdiler ‘alâ külli vechin hîle-i bed-kâr-ı a’dâdan gaflet olunmadı. Bu misillü gazâyı kîri çeşm-i felek görmemiştir, belî sâbıkda çok oldu nice halâlûş-ı ğazâ, biziz ol mûr-ı za’îf ol siyah kıldır a’dâ, el-hamdü lillâhi hamden kesîrâ, bu Cezâyir kullarına vâcib oldu her du’â, serlerin Allah için kıldılar cümle fedâ, sükkân-ı heftûs-semâi dürdi zeminde vuhûş-u buhûş tuyûr-u tayrâna teferrûc eyleyub nusret ü ‘inâyet ğird-kâra hamd ü senâ ve şükr-i bî-şümâr etmişlerdir, pâdişâhım himmetinle söylenur her şânımız, bî-dîn-i düşmana yoktur hiç bizim imânımız, bi-hamdillâh ‘atâ kıldı nusreti perverdigâr, tîğ-i şiddetle bozuldu dîn-i dūşman-ı hâksâr, himmet-i şehinşâh ile ve ‘avn-i hüdâ ile kahr-ı felek, küffâr-ı la’în-i şeyâtînin rik’a-i vücûd-ı murdârlarına bilâ-tahmîn gars idüp ve âb-ı şimşîr ile iskâ idüp helâk eyledi, ve şikâfil-arzda bahçe kenarlarında yebğâhüm keyfe mevü’l-kelb ve nehr-i bilâ-feyz ve temevvûc idüp vücûd-ı murdârların gark idüp ka’rında kaldılar, Allâhü Sübhânehû ve Te’âlânın lütf u ‘inâyetiyle ve hürmet-i habîbi ‘ale’l-Mustafa sallallâhü Te’âlâ ‘aleyhi ve sellem nusreti erzân kılub ihsân eyledi. Ol küffâr-ı hâksâr-ı ‘asâkir menhûsaları berk-i süyûf ile mânend-i melâh-ı hıref olub lâşe-i murdârları leb-i deryâda fevkar-reml ser-nîgûn olub cerdîre döndüler, Hak Sübhânehu ve Te’âlâ İslâmı ‘azîm ferhunde-kâl eyledi. ‘Asâkîrî’l-mücâhidîn en-nusretü zâde’llâhü **29**/hayrahüm. Küffâr-ı hâksâr-ı’l-müşrikîn le‘anehü’müllâhü kelle-i kilâblarını bölüklerinden resk idüp ğâzîlerin destanlarında ikişer üçer dâru’l-‘izzette getirub kerem-i mîs-i mîrâna nâil oldular, ve kimîn-i kethüdây-ı mükerrerrem zâdallâhü ‘ömrâhû hazretlerine ve kimîn-i ağây-ı mükerrerrem tûle ‘ömrâhû hazretlerine getirub otağlarının önlerine küffârın kelle-i kilâblarını burçlar gibi binâ eylediler, sa’âdetlü kethüdây-ı mükerrerrem ve ağây-ı mükerrerrem kelle getiren ğâzîyâna kemâl-i ‘izzet ve ‘azîm hürmetler idüp bahşîşler ‘atâ olunub mesrûr-ı handân oldular. Ve kimîn-i mekremetlü tersâne kethüdâsına götürub bahşîşler ‘atâ idüp ferâh eylemiştir, ve hazreti Mehmed Paşa edâmellâhü ‘ömrâhû ve devletehû ilâ yevmi’l-kıyâm kelle getiren ğâzîlere kesîr ‘izzet ve rif’at ile bahşîşler ‘atâ ve ihsân firâvân eylemiştir. Bu kelle bahşîşlerinden sâir ‘asâkir zaferî’l-mücâhidîne ‘alâ seviyyen kemâl-i sūrûr ile bahşîşler ve ikrâmlar olunmuştur. Elhamdü lillâh ve sadaka-i şehinşâhi halledallâhü hilâfetehû ilâ yevmi’d-dîn. Cümle ‘asâkir-i nusret-şî’âra yedişer akçe terakkiler ‘atâ ve ihsân olunmuştur, ve celb-i haberden

mümkün olanı derî' etmediler, ve cümle ahâli vilâyet ve memleket-i mü'minîn ve'l-mü'minât ve's-şebbâh ve's-sıbyân ve'l-'acâyiz cümle mesrûr ve şâdân u handân olub lâ-yu'âd küsfendân-ı kurbân olub sad-hezâr şükür ile ümmet-i Muhammed 'îd-i ekber eylediler. Elhamdü lillâhi'l-meliki'l-ğaniy ve hazreti Mehmed Paşa ve dâmelâhü 'ömrahû ve devletehû bu kesîr hayır ile sa'y-i belîği rûz-ı rûşen gibi 'âleme ızhâr olmuştur. Ol küffâr-ı bedbaht şûm-ı cezâl-ı mel'ûn hazelehümüllâhü 'asâkîr kilâbların metris-i menhûselerine tedbir idüp pûşide eyledi. 'Asâkîr-i İslâmın meydân-ı mu'âreke eyledikleri merd-i şîrâneliklerini ve şecâ'at-i behrâm hareketlerin gördükde kendü 'asâkîr-i murdârlarının hâlini tefekkür idüp hemen öyle fehm eyledi ki **30**/dehân-ı rûbâhdan tahlîs-i cân eylemiş mâkiyân misilli târumâr olduğunu gördükte engüşt-i küffâr-ı dendân arasında kalûb fikr ü tedbîrin telef idüp kendi kendiye tefekkür eyledi ki bizim bu hâlimiz gâyet 'aks-i hâldir, ve bizler bend-i belâda yâbeste kaldık ve dedi ki eğer bu şeb-i belâda bu leb-i deryâda kalmak muktezây-ı 'akla muhâlifdir, ve mevzı-ı mühlîkedir ve eğer hîle-i nefis göstermezsek şîşe-i nâmus kadîm-i zemîn-i mezellete uravuz. Ve tâife-i Hıristiyâni Cezâyir'in pençe-i minkârından bir dürlü tarikle istihlâs-ı cân-ı necâta imkân yoktur. Ve cümle bahr-i deme gark olub helâk olmamız mukarrardır, dedi. Hemen ol küffâr hazelehümüllâhü fikr idüp dedi ki her kârın timârını muktezây-ı makâma göre itmâma yetiştirmekür, dedi. Donanmay-ı mağrûkalarını üzerine hâkim olan cenerale der-'akab kağıd tahrîr idüp keyfiyet-i hâli ve kendilerinin giriftâr-ı teşyîl-i şîmşîr olub ankây-ı kâf-ı Cezâyir'in pençe-i minkârına şîkâr olub istihlâs-ı cân olmalarından nâ-ümid olduklarını i'lâm eyledi. Ve encâm-ı keyfiyetleri yine müncer olsa gerektir, beyân eyledi. Ve dedi ki ne bana tekellüm-i kudret müyesserdir ve ne sana ismâ'a tâkat mutasavverdir dedi. Ol la'înin kânûn-ı derûnunda nâr-ı süyûf şiddet bulub dedi ki; eğer bu gece bu muhâlife leb-i deryâda sabah idersek keştî-i hayâtımız tûfân-ı bahrden gark olmak mukarrardır. Zîrâ seylâb-ı tûğ-i gâdâb ile harâb olduk, ve çerâğ-ı 'ömürümüzü bâd-i helâkle söndürdük. Bir endîşe edelim ki onun sebebiyle hicrânımıza bir merhem erişe dedi. Zîrâ cümlemizin pâyi şebîke-i sayyâd-ı şîmşîre dâhil olduk dedi. Ol küffâr-ı la'în bedkâr tama-ı hâmiyle ve cihet-i tâmmiyle sayd-ı Cezâyir için kemer-i kasd-ı meyânına kuşanmış iken ol Hazreti Hüdâ celle celâlühû ol küffâr-ı hâksârı tekebbürlüğüne göre hâk-i zemîne yeksân eyledi. Elhamdü lillâhil-ğaniyyil-a'lâ, **31**/ol küffâr-ı la'înlerin devha-i ömürleri reh-i kazâ ile biçilmiştir. Ol mağrûk donanmay-ı menhûslarının cenerali bu keyfiyet-i hâli sem-ı gûş eyledikde cân-ı murdârı başına sıçrayıp 'akl-i şeytâniyesi zâyî' olub hemen der-'akab sefâyinlerine haber irsâl idüp cümlenin müstedilleri cem' olub hâzır ve müheyâyâ eylediler, delîl-i zullâma muntazır oldular. Ol kâfir-i la'în dedi ki şöyle bil ki cereyân-ı fermân-ı kazâda dânyâ-ı kâmil-i nâdân-ı câhil ile yeksândır emr-i kazâyı kuvvet-i bâzürde eylemek muhaldir, ezelde her ne yazdı dest-i takdir, olunmaz bir nokta tağyîr olacak nesne olur dâd u bîdâd, gerek gönlünü ğamkîn tut gerek şâd, derilse bir araya cümle 'âlem, içinden idemez bir harfini kem, ve lâkin kelâm-ı tekebbür ile tevakkuf idüp huzûr-ı kralda Cezâyir benim mukâbilimde kutûr-ı sabahdır,

deyub lâf u güzâf idenin hâli budur, tekebbürlük helâk-ı fikirdir dedi, eczây-ı endişe ve merhem-i fikir bu cerâhata aslâ fâide vermez hemen bâkî tâife-i Hristiyânî tâife-i İslâmın pençe-i şîr-i minkârından istihlâs eylemektir deyub cümle sandallarına ‘âkil adamlar koyub tavsiye eyledi ki hemen ‘asâkir-i Hristiyanları bir selâmet ile tahlîs ideler bâkî mihmandan tama’ olunmaya dedi. Ol küffâr-ı bed-kâr ve bedbaht yerde olan ceneral ‘asker kaputanların ve okçuların bir yere encümen idüp tenbih ve tavsiye eyledi ki bu şeb-i zullâm-i halde metrislerinizde tevakkuf pâ-olub zâbitâneleriniz destinizde ve destiniz âteş-i zinde olub sakınub âteş-i şedîdi terk eylemesiz. Şâyet ki İslâm ‘askerî fırsat bulub gâfilen hücum idüp metris-penâhlarımız lâne-i mûr gibi heder idüp cümlemizi perişân eylemek mukarrardır, dedi, ve leb-i deryâdan ka’r-ı deryâya ilkâ ideler, deyub bu tavsiyet ile cümle **32/**‘asâkir-i meş’umları metris menhûselerinde tevakkuf eylediler. Garb-ı şeb libâs-ı ‘Abbâsî giyub perde-i zullâmî tâk-ı sipihr minâkâm önüne çekti. Ol küffâr-ı bed-kârın zamîri buna verdiği fırsat ganîmettir, neye tevakkuf etmeli, dâmen-i fırsatı küşâd-ı dest eylemek külli hamâkattır, zîra bu mahal-i mevzu’ te’hir eylemek hedm ü helâke muntazır olmaktır. Zirâ bir cümle ile nicemizi pâ-yı mürdâne filde helâk olmuş mûr gibi helâk eylediler, ve eğer bir hamle dahî iderlerdi, cümle tâife-i mesîhânı pâymâl idüb âğuşte-i hûn u hâk olmak mukarrar idi. Nice Hristiyânlar pâ-yı eşterde helâk oldular. Ve eğer bu muhâlif mevzû’da kalıp sabah olursa yine bizler dahî cemel ile hâk-i zemîne ser-nigûn ve dem-i la’limizi eşrib etmeleri meçhûl değildir, dedi. Ve zûm-i fâsidelerine münâsib dediler ki, İslâmiyyûn tâife-i mesîhânın ve hristiyanların hûn-ı la’llerini kendilerine istihlâl görmüşlerdir, ammâ bizim şer-’î mürûvvetimizde haramdır bizde haram olanı onlar mubah ve helâl bilmişlerdir. Pes bî-tevakkuf bu menzîl-i muhâtaradan bir sa’at mukaddem raht itmek gerektir. Ve eğer bu mevzû’ meks olunursa tekrâr tîğ-i musîbete mübtelâ olmaktan gayri tarîk yoktur, ve bu mahalde ikâmet-i kesîr hilâfet-i muktezây-ı re’yi sâhiptir dedi, tâ ‘asâkirimizi bu menzîl-i muhâtara-i muhâliften bir tarîk-i hîle ile ref’ idüp fetânetleri olmadan dehân-ı sübândan tahlîs-i cân idevûz, dedi. Bir kimse ki ‘arza-i hâristâna uğraya ana kazâdan emân müyesser olmaya, dediler. Ol küffâr-ı bed-kârın hâli diğer günü yine müncer olduğun ve dâire-i meşakkatte zikr-i hâl olub girdâb-ı feza’ a giriftâr ve re’y ve tedbirleri külli perişân olub bahr-i medîdede gark olduğun taraf-ı İslâmın kemâl-i fetâneti olmadı. Anın için ki bir düşman-ı hiyânet bir küşûr-ı gayra pâ sürse bu mezkûr mühimmât ve âlât ile **33/**aslâ bir ‘akıl ve fikir mutasavver eylemez ki ol ‘adüvviy-i ekber dîni Muhammed nısf-ı harâb-ı memleketin ve donanma-yı mağrûkaları külli sefineleri kûh-i bülend-i peyker-i ejder korsan dâiresinde olan müzeyyen ki sedd-i iskender gibi ve nice top ve humbaralar cümle İslâm üzerine sü’bân misillü dehânın küşâd eylemişken mühendis-nümâ olsa küffâr-ı hâksârın rücû-’ı red idüp firârîn-i bahr-i endişesinde mutasavver eylemez ‘asâkir-i İslâm dahî ol melâ’inin bu mertebe kendüye dünya zîk olduğundan fetânetleri olmayub mîr-i mükerrem Sâlih Beğ ve mîr-i mükerrem Tatra beği ve mükerrem

halife-i garb ve sancak ağaları cümle sa'âdetli mekremetlü kethüdây-ı mükerrerem ve mürüvvetlü ağây-ı mükerrerem huzûrlarına cem' olub âdâb-ı devlet ve sa'âdeti yerine getirüb şehinşâh-ı 'âlem-penâh hazretlerine du'â-i kesîr idüb ba'dehû Hazret-i Mehmed Paşa ve dâme 'ömr ü devletehû du'âlar olunub kelâm u nutuk eylediler ki bu küffâr-ı la'înin bir çâre ile pâ-yı menhûseleri firâr-ı cadde istikâmetine irmek ve bir hîle ile dîde-i ümidleri çehre-i murâdî görünmek muhaldîr dediler. İnşâallâhü Te'âlâ ve nusret-i kibriyâ hâzelleylü küffâr-ı la'înin cânib-i sâlisîn şattul bahirden ahz idüp merbût ve müstahkem idüp tevekkeltü 'alellâh vakt-i subh u sâdikda 'asânullâhü'l-hayr cümle 'asâkir zafer-i nusret ile ma'an 'arab ve 'aryân ve kabâil bir hamle-i 'azîm ve bir halâlûş-ı kebîr dahî idevüz ve hüve 'alâ külli şey'in kadîr bi-'avnillâhi Te'âlâ 'azze ve celle metrîs ve 'âşiyân-ı penahların 'alâ himmeti evliyâi ve's-sâlihîn ve himmet-i halife-i zıllullâhi halledallâhü hilâfetehû ilâ yevmi'l-kıyâmı ve'l-cevâb du'ây-ı hayırları berekâtıyla dıraht-ı vücûd-ı murdârların minşâr-ı süyûfla cümle ağsânların kat' idüp harfünnâr idüp pâ-yı rehne bihûş idüb kemend-i şimşîr ile cerri ka'r-ı deryây-ı 'azâb olmaları innallâhe 'alâ külli şey'in kadîr 'âlem-i şehâdetten 'âlem-i ğayba **34**/mertebe-i 'âlî ile gitmemize Allâhü yessir lenâ deyûb Fâtîha eylediler bu tedbîri cümle zâbitân ve ağây-ı serdengeçtiler ve ağây-ı ve'l-kılıçlar ve 'asâkir-i nusret savâb-ı 'azîm görüb cümlenin ittifâkıyla ol ma'den-i fikir ve sandûka-i 'akıl ve sâhib'r-re'y ve't-tedbîr Hazreti Mehmed Paşa devâmullâhü saltanâtehû ve nusretehû i'lâm olunub ol evliyâ makâmı ve'l-kutubu'l-medâr bu ittifâkı ma'kul görüb dest-i küşâda dergâh-ı 'izzet olub taleb-i nusret-i İslâm oldular. 'Asâkiri zaferu'l-mücâhidîn öyle 'ahd ü misâk eylediler ki sînelerimiz fî sebîlillâhi Te'âlâ sad-pâre olunca düşman-ı dinden hazelehünullâhu red çevirmek muhaldîr. İnşâallâhü 'ale's-sabâhi'l-hayr mevzu-ı mu'rikeyi şa'şa-i tîğ ile zulümât-ı pâ-yı küffârdan bir nûr u ziyâ idevüz ve kaftân-ı hayâtların endâze-i şimşîr ile keyl idevüz ki seb-î semâvâtta seyrânımız eyleyub onlar dahî bizimle tevhid idüp ümmet-i Muhammed'in nusretine du'â ideler dediler gelelim ki ol küffâr-ı la'în ve tâife-i şeyâtûn hazelehünullâhü ol şeb-i zullâmda metrîs-i menhûsalarından top ve zâbitâna ve sâir fennûn-nâr 'akla gelmez hadden bi-kıyâsın ateşler gösterdi. Bu cümle-i İslâmî'l-mücâhidîn havfîyle cân-ı murdârları ra'saya düşüp varak-ı hazân gibi leb-i deryâda tevakkuf-pâ oldular, ve dâniş-i şerârları itfâ olmadı. Havf-ı hücum-ı İslâmdan envâ-ı fişenkler endâhte iderdi. Cür'a-i dest-i sitemkâr-ı felekden nûş iden dâimâ oldu, mest bu dünya bir yerdir ki nice şîr-i murdârları kemend-i mihnet-i gaflete ser-nîgûn itmişdir. Zirâ bu cerâhat mühim gaflet ile mülâyemet bulmaz deyub sefâyîn-i mağrûkelerinden ve firkatalarından öyle âteş-i nemrûdu saçtığına âsumân anlamıştır. 'Âlem-i fenâ zulmetü'l-leyl ve sadây-ı müdâfî' ve sefâyîn-i humbara belây-ı âsumânîler endâhte iderdi, ol küffâr-ı tâife-i şeyâtûnin la'netullâhi 'alel-müşrikîn 'asâkir-i menhûsalarının sakf-ı dimâğında lezzet-i süyûfdan eser olmakla **35**/dâniş-i metrislerin kat' eylemeyub havflerinden mecalleri kalmayub tahlis-i cânları için beynlerinde 'azîm zâhir olub sadâları 'ubûka serçektî. Bizim cümlemiz kânûn-ı süyûfta püryân olduk, meâbına deyû âh u figân eylediler. Ol 'asâkir-i küffâr

silahların remy zemîn idüp taraf-ı İslâma teveccüh eylediler ve ceneral ve okçuyalları ‘asâkir-i murdârlarından bu kelâm-ı sem-‘î gûş idûb bu hareket muhâlîfi fehm eyledikde ‘aklı başından gidub deryâda olan fırkatalara işâret olunub ateşleriniz kat’ olunmaya. Ve lâkin iktizâ-yı ‘âlem-i zullâmü’l-leyl olmakla ve birde bu ki fırkataların ve sefâyinlerin şiddet-i nârı sebebiyle ‘asâkir-i küffâr-ı cesâret idüp ve selâmet bulmadılar, ve tahlîs-i cân idemediler ve birde budur ki Hazret-i Mehmed Paşa nasarahullâhü ilâ yevmi’l-inkirâzı’z-zamân emr-i celîli’ş-şânları sâdir oldu ki zinhâr hengâm-ı pür-hâşda firûzende esîr olunmaya, hemen ‘âlâ kaderi’t-tâka ve ‘avnüllâhi Te‘âlâ kelle-i kilâbların getürmek meydân-ı kârzâr-ı gâhda küffâr-ı la‘în gördüler ki gâzîlerin destine giriftâr olan hayât-ı fânîlerinden ve selâmet-i istihlâs-ı cân oldukları ecilden selâmetliklerin tasdîk edemediler. Zikr-i ‘asâkir-i küffâr taraf-ı İslâmiyeye gelüb canların tahlîs ideceklerin fehm ü tasdîk ideler idi. Cânîb-i küffârda bir şahıs kalmayub taraf-ı İslâma gelirdi. Hayrihî ve şerrihî minallâhi Te‘âlâ ve eğer küffâr-ı hâksâr mü’minlerin keyfiyet-i hallerin fehm idelerdi. Kendülerine ‘azîm-i selâmet olurdu ve lâkin fehmleri değildir ki kalb-i mü’mininin âteş-i hışımları âb ile itfâ olur ve sahîfe-i nâsiyesinde, li-harîsi mahrûm-ı mefhûm-ı beyandır mekri ol hınzîr-ı la‘în tekebbürlük ile dâru’l-cihâd Resûlullâh sallallâhü Te‘âlâ ‘aleyhi ve sellem ol küffâr tahrîs olub kasd-ı ahz-ı beled eylemesi kendülerinin dem-i murdârları imiş baht-ı **36**/menhûs sibahları re’yi murdârlarına muvâfik gelmedi. Hak sübhânehü ve Te‘âlâ kemâl-i kudretiyle küffâr-ı la‘îni makhûr ve münhezim ve zelîl eyledi. Elhamdü lillâhi’l-meliki’l-mennân, el-hâsîlu’l-kelem vakt-i subh-ı sâdikda cümle ‘asâkir-i bed-kârların ol küffâr-ı la‘în sandallarına dâhil idüp donanma-yı mağrûkalarına irsâl eyledi, ve nice küffâr-ı kelâm tahrîs tahlîs-i cân olub havf-ı İslâmla ta‘accülen kethüdâların sandallarına ve filikalarına ilkâ edemeyub ka’r-ı deryâya gark oldular, ve teşebbüslerinde câmelerin garr idüp ve destlerindeki zâbitânelerin ve meyânlarında olan ispatalarını nahyi ve remy eylediler. Hemen istihlâs-ı cân deyüb dîde-i murdârları külli eşyâdan ba‘id oldu. Ve küffâr-ı hâksârın ‘aynı menhûslarına candan gayri bir eşyâ zâhir oldu. Bu kadar eşyâ ve mühimmât ki yukarıda zikr olundu. Cümle sitem idüp tahlîs eylediler hamsete ‘aşer müdâfi ve isneyni humbara ve âlât-ı metrîs ve çarh-ı felek ve tüfenk böyle âlâtü’l-harb becâyidi ‘akıl tasavvur eylemez. Âlâtü’l-harb sellim eylemiştir, mevzu-‘ı mu’rike bir misl-i bed-sitân olmuştur, ol küffâr-ı hâksârın arasına eylediği metrîs-i menhûseleri sedd-i iskenderden nişân virmıştır. Ol metrîsin taşrayı çit ve dâhilî dahî çiti ikisinin beyni kebîr torbalar mu‘ammer bir-remil arasına itmişler hemen bir kal’a misâli derûn-i metrîste yetmiş zokâk isteyebilmişlerdir. Yetmiş iki hendek ve her hendekte üçer yüz ellişer kâfir dest-i humbara kândan ve topçuyândan ve sâir âlât-ı harb huddamından mühendis-i nârdan gayri ve çarh-ı felek ‘akla mukarrab değildir. Ol küffâr-ı la‘în hazelehümmullâhü bu mezkûrların cümle fedâ ve sellim idûb istihlâs-ı cân itmişler. Allahü zîde cezâühüm, âmîn. Vaktâ ki kelâmımız orada karâr eylediği cümle zâbitân ve ‘asâkiri’l-mücâhidîn subh u sâdika muntazırlar idi. Çün gurâb-ı

siyâh cenâh-ı zulmetin ‘âlem-nümâdan ref’ itmeğe bed’ **37**/eyledikte gencûr-ı kudret-i miftâh-ı müsbitle kıfl-ı hazâne-i âfâkı feth eyledi, ve dest-i dirahşân-ı âfitâb-ı mahzen-i felekten nukûd-ı encûmi zîr-i dâmen şua’a saçtı. Çün ‘asâkir-i zafer ve zâbitân ve ağalar ref ‘ü ser idûb leb-i deryâya nazar eylediler. Maksûd ve ma’hûddan eser görmeyub dediler ki ey dirîğa, ol küffâr-ı hâksârın cân tuyûr-ı habisleri minkâr-ı şikârimiz iken bâl-i pervâz eyledi, ve ebdân nehirlerinden âb-ı nûş idüp atşânımız teskîn olub kalbimiz bârid oldu, ve dediler ki dirîğ-i bu sûr-i ma’nâyâ aldandık, ve hayf bu hevây-ı hayâl ile sayd-ı helâlimiz elden çıkardık dediler. Kimin ‘akl-ı kâmil ve temyizi şâmil ola, pây-e-i sâfilde kalmaz, derece-i ‘ulyâyâ vâsıl olur, ve kimin ‘aklı za’îf ve re’yi nahîf ola mertebe-i şerîfden menzili tedennî ve tedennî kılur dediler ol küffâr-ı hâksâr-ı keştî-i vücûdları bahri-ı şimşir-i zehre müstağrak iken müsâdif hâliyle tahlîs-i cân eylediler, ammâ şol kimse ki câm-ı gayret-i İslâmı nûş idüp kendü varlığın ferâmuş eyleye, iksir-i ekber ve kibrit-i ahmardan sad mertebe evlâdır ve şişe-i fırsatı seng-i gaflet ile şikest eyledik dediler, ki her emîrde kâtib-i kudretten dîvânhâne-i ezelde ceffel-kalem vâki’ olmuş ola lâ-büddür ki ‘arsa-i ‘ademden muttasıfa vücûda gele, lâ-cerem andan ihtirâz ne fâide verir, çün fezâ levhine çekildi kalem, bize yazdı nice mîr-i ‘alemgâh, olur ki havâdis-i takdîr, ser ü azâd iken urur zincir, bizim dahî bu gîce pâyimize kudret ile gaflet zincîrîn urdular, ‘asâkir-i zafer-i nusret gâyet ile şeyhûne ikdâm eylediler. Ve lâkin takdir-i Hüdâ ve kalem-i kudret-i ezeliye levh-i pîşânelerine helâkların tahrîr itmemiştir, ne kadar cehd eylesek bir murâda, olmaz mukarrarden ziyâde, nûş iden şerbet-i tûgi belâsın virân olur. **38**/Söylenür tâ haşra dek dillerde destân olur. Ol küffâr-ı hâksârın cem’iyeti sâika-i şimşir ile hûn olundu, rub-ı meskûrda dillerde destân oldu. Tâife-i efrenc bu bâbda nice kitaplar icâd idüb sâdır olan halâlûş meddahları dillerinde cemi’ tâifeler sem-î gûş eylediler, ol küffâr-ı melâ’inin böyle böyle hîle-i sâkıt ile pençe-i minkâr-ı ‘ankâmızdan ihrâç olub karârîn-i firâra tebdil eyledi böyle istihlâs-ı cân ideceğın aslâ fikr ü endişemize mukarrab olmadı, ‘asâkir-i İslâm ‘arab ve ‘aryân metrîs-i menhûselerine dâhil olub gördüler ki cümle âlât-ı harblerin ve topların ve tüfenklerin ve câmelerin selm idüp hemen yek canların istihlâs eylemişler ‘arab ve ‘aryân ve kabâil eşyâların ganîmet idüp yağma ve gâret eylediler. Ve sandûk ile ‘asâkir-i murdârlarının muciblerin dahî selm eylemişlerdir. Ümmet-i Muhammed ‘azîm ü şâd u handân olmuşlardır. Elhamdü lillâhi hamden kesîr. Ve ol küffâr-ı hâksâr tahlîs-i cân idüp sefinelerine vâsıl olduklarında sefâyinlerde olan küffâr-ı şeyâtînler taşradan bozguna gelen küffârlara selm idüp mügâyir kelâmlar söylediler, dediler ki; müslümanlar sizi kemend-i süyûfla harkûş gibi sayd eylediler ve şîr gibi hûn-i la’linizi nûş eylediler, ve huruşti peştinize rekb idüp kellelerinizi kat’ eylediler. Ve taşradan gelenler dediler ki, bizim keyfiyet-i hâlimiz ol sayyâda döndü ki kâd u vahşi sevdâsına dâm-ı dûzâhlar pîrâste idüb cevânîb-i erba’aya hatve-endâz ider iken bir pelenge mülâki olub pence-i dâm işkencesine giriftâr olub girdâb-ı belây-ı yelkende cây-ı selâmet tahlîs bulmayüb helâk oldu. Amma bizler pençe-i şîrden istihlâs-ı cân eyledik. Ve eğer siz bizim gördüğümüzü göreydiniz boynunuza

kemend-i şimşîr dâhil olaydı ol vakit fehm eyler idiniz bizler ne siyâset-i 39/izbâr-ı süyûftan tahlîs-i cân eyledik, ve bizim başımıza nâzil olan sâika-i şimşîr-i bend-i feyza sizlere müyesser olaydı kuds-i halil olsa ol mevzı'nın tavâfına pâ-sürmezsiniz ve 'ankây-ı siyâset üzerimize bâl âçub sâyebân oldu. Üzerimize nâzil olan seng-i belâya tahammül itmez idiniz, dediler, ve hâr-ı süyûf, şeb-i siyah gibi etrâfımızı havl idüb dâire-i musîbette beriha gibi feryâd u nâlemiz 'ayyûka erişti. Dediler ve tâife-i kabâil küffâr-ı hâksârın kelle-i kilâblarını süngü uçlarına reşik idüb Allâhû Te'âlânın 'avn ü 'inâyetiyle kûh-ı sahrâlarda küffâr-ı mâl-i 'aynin rûy-i nuhûset-murdârların görmeyen mü'minîn ve'l-mü'minât teferruc idüp Allâhû Te'âlâ hazretlerinin ümmet-i Muhammed'e itâ eylediği nusret ve lütü u 'inâyet ve ihsânet ve ni'met-i firâvânına hamd ü şükürler idüp re'slerin 'uryân idüp secde-i şükürânder eylediler. Elhamdü lillâhi 'alâ dîni'l-islâm ve 'alâ tevfi'ki'l-îmân deyüb ferahlar hâsıl eylediler. Ve yine Resûlullah Sallallâhü Te'âlâ 'aleyhi ve sellem ve makâm-ı evliyâ ve's-sâlihîn dâru'l-cihâd Cezâyir'e devâm-ı devlete bed fa'alle kast idenleri Hak Sübhânehû ve Te'âlâ bunlardan beter idüp makhûr ve münhezim eyleye ve cem'inlerin tâlân eyleye âmîn, deyüb teveccüh-i dergâh-ı 'izzet olub hamd ü senâlar eylediler. Allâhü tekabbel du'âehüm âmîn. Dâima sayyâdi's-süyûf ve cellâd u felek düşman-ı dîni kahr eyleye, hürmet-i ism-i kakhâr dediler ve giryâbların pençe-i şimşîrden halâs eylemeye, âmîn. Hak Sübhânehû bu gazâyı ve bu halâlûş-ı ekberi şehinşâh-ı 'âlem-penâh halledallâhü hilâfetehû ilâ inkirâzi'z-zamân ve ilâ yevmi'l-kiyâm hazretlerinin devlet ve saltanat-ı eyyâm-ı sa'âdetlerinde himmet-i 'âlîleriyle kabûl eyleye, âmîn. Ol küffâr-ı la'înin 'asâkir-i şeyâtinleri bu halâlûş-ı mu'âreke de tîğ-ı hâffi ile ve serb-i zâbitâne-i gâziyân ile 40/dört bin kâfir şimşîr-güzâr olub cân-ı habisleri fi'n-nâri oldular ve yirmi sekiz okçubâl mürd olmuştur. Yüz doksan bir okçubâl zahmedâr olub nısf-ı cân ile sefâyin-i mağrûkalarına ref' eylediler, ve zahmedâr 'asâkir-i birler becâb-ı evvel dâme siyâset ve serb-i zâbitân gâziyân ile helâk olub ecsâm-ı murdârları ta'âm-ı mûs u mâr-ı tuyûr-ı vuhûş ve gurâb ve şuâl ve rubâh oldular. Elhamdü lillâhi ve'l-minne, ve sedd-i İskender gibi olan metrîsin şebânların süht eyleyüb hâkesterîn bâd-ı nümâyâ virüb lücce-i 'ummâna verdiler. Elhamdü lillâhi Te'âlâ eyyâm-ı devlet-i şehinşâhîde böyle yüz aklıkları olmuştur. Himmet-i zıllullâhi halîfetü'l-'arz hazretlerinin du'âları berekâtiyle böyle tekebbür ve mağrûr küffâr-ı hâksârı yeksân u zelîl ve bed-nân eyledi. Hak sübhânehû 'azze ve celle ol hıncıra envâ-ı meşakkat 'atâ eyledi. 'Arza-i Cezâyir'in sevâhil-i bahrînde semen-i nüfûstan içeri eyyâm-ı nâbistanda harr-i âfitâb ve havây-i sakîl ile küffâr-ı hâksâre muhâl-i kudretiyle dâne-i 'ömürleri iltâhûn-ı felek seng şiddetinde olub helâk oldular, ve niceleri dahî meydân-ı mu'âreke de tîğ-i İslâm'dan huşîş-i rikkat ve orduları meğâlık olup helâk olmuşlardır. Ve eğer ol küffâr-ı hâksârı zinde-esîr eylemek emr-i sa'âdet ve müserrah olaydı becâb-ı esîr olurdu. Bu nusret kudret-i ilâhiyeye sad-hezâr hamdü senâ ve şükür olsun, ki ol gâlib tekebbür düşmanı kemâl-i kudretiyle şikest idüp târ u tâlân idüp makhûr ve münhezim eyledi, ve ümmet-i

Muhammed'i şarken ve garben cihan nümâda ferhunde-kâl eyledi Elhamdü lillâhil-meliki'l-ğaniyi bekâ 'âlem-i fânide sad-hezâr sâl-i 'ömr-i vefâ eylese. Allâhü Te'âlânın 'ibâd-ı müslimîne 'atâ eylediği nîmet ve nusret ve lütfun zerresinin hamd ü şükrün itmeğe kudret ve liyâkat olmaya öyle bir **41**/sıfât-ı iblîs-i mel'ûnu pençe-i minkâr-ı Cezâyir'e giriftâr idüp taht-ı şimşîrînde zebûn eyleyûb yedi kral içinde zelil ve rüsvây eyledi. Elhamdü lillâhi 'alâ nî'metihî, bu feth-i fütuhâtta, şühedâdan ve gâzîlerin eylediği gazâlarının hasenâtından Hak sübhânehû ve 'amme nevâlehû velâ ilâhe gayrahû cümlemizi ve cümle sâmi'ûnları hissedâr eyleye, âmîn, ve meydân-ı mu'ârekede nevverallâhü merkadehûm ve tenfe'ahû beynenâ yevmîl-ferâğ yüz yirmi kimse câm-ı şehâdetini nûş eyleyub dest-i hürînden hidâiye-i na'ime nâil olub derece-i firdevs-i a'lâya erdiler. Allâhümme yessîr lenâ hâzed-dereceti âmîn, ve iki yüz seksen mecârih olmuşlardır, ol küffâr-ı la'în dediler ki meyânımızda bir vahşet-i gayyârın ve bir hasret-i cüybârın kopardık ki hezâr-kurunda bu gamın def'i müyesser olmasa gerektir. Bizler bilâd-i İspanya'ya vusûlümüzde ba'zı evlâdın suâl eyler ve ba'zı 'iyâlîn suâl eyler ba'zı karındaşın suâl eyler bir 'azîm garyû ve girye ve fiğân olsa gerektir. Bu yüz karalıkları ile kral bizim devha-i 'ömrümüzü mihnet-ârâ-i cefâ ile kesse gerektir. Ol küffâr-ı melâ'în varta-i siyâset-i süyûftan istihlâs olduktan sonra selâset-i eyyâm donanmây-ı mağrûkaların lengerlerin kal' ve ref' idüp bâd-bânların küşâd idüp şâhin minkârından halâs olmuş bozgun külüng alayı gibi her biri bir cânibe finnâr sefer oldular. Bu gazây-ı ekberin beyânında ve kemâl-i takrîrine kudret-zebân 'âcizdir, ve hayrândır. Min evvel ilâ âhir keyfîyetini 'akl u fikr ile cem' idüp takrîrine mümkün yoktur. İllâ hakîr muğriğiz-zünûb muhtâc-ı Fâtîha şemsi 'ayn-ı gaflet ile nazar eylediğimiz ve efrenc vilâyetlerinden gelen kağıdların sem-î gûş idüp mefhûm-ı kelâmları fehm olunub bâ'dehû bu fütuhât-ı celîleyi takrîhe kudret olunmuştur. Cüyûş-ı dîn-i mübîne bâ'is gayret-i gazâ ve mûcib-i sebep-i du'ây-ı hayr-i müslimîn ola. **42**/Şevketlü, kudretlü, mehâbetlü sultânul-İslâm halîfetullâhi 'ale'l-kıyâm. Muhriz-i mâliki'd-dünya mazhar-ı kelimetullâhi'l-'ulyâ hâfız-ı sünûru'l-müslimîn zâbiti umûru'l-meliki ve'd-dîn. Mâliki serîri'l-hilâfeti fi'l-âfâkı, el-'âlemü bi'l-istihkâkı'l-fâyizu envâr-ı merhamet ilâ tabakâti'l-mihveri el-lâyicü âsâr-ı mekremet 'alâ safahâti'd-dühûr sultânul-hâfızîn halledallâhü hilâfetehû ilâ yevmi'l-kıyâm ve'l-mîzân hazretlerinin sem-î gûşları olub dûri-i 'ızâmlarının ve 'ulemâ ve sulehâlarının sem-î gûşları olub düstûr-ı mükerrerrem ve nizâm-ı 'ibâdullâh-ı memleket vâlî-i Cezâyir Gâzi Mehmed Paşa kulların du'ây-ı hayr-ı şehînşâhîlerinden ferâmûş buyurmayub hüsn-i nazar-ı gâyet firâvânların deriğ buyurmamalarına sebep târîh-i tahrîrine cesâret olunmuştur. Bu nâme-i ferhunde ağâz u huçeste encâm-ı şemsi Mustafa Hocadır ki cümleden da'avât-ı hayriyye temennî ve niyâz ider tekabbellâhü Te'âlâ. temme't-tahrîr. 273

KAYNAKÇA

- İhsanoğlu, Ekmeleddin -Ramazan Şeşen. *Osmanlı Askerlik Literatürü Tarihi*, c. I-II, Editör: Ekmeleddin İhsanoğlu, IRCICA, İstanbul, 2004.
- Yazıcı, Nurcan. “Osmanlı Devleti’nde Tersane-i Amire Mimarlığı ve Mimarları” Editör: Özlem Kumrular, *Türkler ve Deniz*, Kitap Yayınevi, İstanbul, 2007.
- İlter, Aziz Semih. *Şimâli Afrikada Türkler*, c. I-II, Vakıf Yay., İstanbul, 1937.
- Erdoğan, Mehmet Akif. “XVIII. Yüzyıl Sonlarında Cezâyir’de Türk-İspanyol İlişkileri Bakımından Önemli Bir Türkçe El Yazması: Tarih Al-Mübarek veya Tibr Al-Masbûk Fi Beyânı Cihâd-ı Gâziyân-ı Cezâyir ve Al-Mülûk”, 38. *ICANAS* (Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi), Ankara, 2007.
- Maksudoğlu, Mehmet. “Dayı”, *DİA*, c. IX, İstanbul 1994, ss. 59-60.
- Carım, Fuad. *Cezâyir’de Türkler*, Sanat Basımevi, İstanbul, 1962.